

1985/86:59

Pröt. 1985/86:59
15 januari 1986

Onsdagen den 15 januari

Kl. 10.00

Kostnader för framtagande av kontrolluppgifter m. m.

1 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1985/86:252–254 till justitieutskottet

2 § Föredrogs

finansutskottets betänkande

1985/86:8 om anvisning av medel på tilläggsbudget II för kostnader för framtagande av kontrolluppgifter m. m. (förs. 1985/86:9) och

jordbruksutskottets betänkande

1985/86:12 om jordförvärvslagen m. m.

Anf. 1 TALMANNEN:

Finansutskottets betänkande 8 och jordbruksutskottets betänkande 12 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså finansutskottets betänkande 8 om anvisning av medel på tilläggsbudget II för kostnader för framtagande av kontrolluppgifter m. m.

Kostnader för framtagande av kontrolluppgifter m. m.

Anf. 2 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! I följande godkända riksdagen en regeringsproposition om förenklad självdeklaration. Det beslutet innebar att alla banker och andra kreditinstitut, däribland riksgäldskontoret, skall lämna kontrolluppgifter på räntor och kapitalbehållning till alla fysiska personer och vissa juridiska personer. Dessa kontrolluppgifter skall lämnas både till skattemyndigheterna och till kontoinnehavarna.

För att klara av dessa arbetsuppgifter begär nu riksgäldsfullmäktige 13 milj. kr. av medel på tilläggsbudget. Det är denna anslagsframställning som behandlas i finansutskottets betänkande nr 8.

Det är kanske onödigt att upplysa kammaren om att vi moderater varit negativt inställda till kreditinstitutens uppgiftsskyldighet. Vi menar att detta i första hand är en förenkling för skattemyndigheterna som kostar en förfärlig

Prot. 1985/86:59
15 januari 1986

Kostnader för framtagande av kontrolluppgifter m. m.

massa pengar. Banker och andra kreditinstitut drabbas av stora merkostnader.

När vi i juni månad i fjol behandlade frågan om förenklad självdeklaration anmälde riksgäldskontoret i en skrivelse till skatteutskottet att kostnaderna för att riksgäldskontoret skulle kunna lämna de begärda uppgifterna kunde uppskattas till 3,5–4 milj. kr. Nu är, enligt riksgäldskontorets beräkningar, de faktiska kostnaderna uppe i nära 18 milj. kr. Tala om kostnadsökning!

Men kostnadsaspekten är inte det starkaste skälet till att vi går emot begäran om tilläggsanslag. Det starkaste skälet är att förfarandet är ett hot mot den personliga integriteten. I vår reservation till finansutskottets betänkande, som är intagen i betänkandet, formulerar vi oss på detta sätt: "Effektivitets- och förenklingskrav får inte vara utgångspunkt för åtgärder som urholkar integritetsskyddet. Tvärtom måste den enskildes krav på integritet och sekretess vara styrande för lagstiftningen och myndigheternas praktiska hantering av olika dataregister. Kontroll av medborgare som bygger på datasamkörningar bör av principiella skäl avvisas och användningen av personnummer som underlättar datasamkörningar av personregister bör begränsas." Vi anser med andra ord att uppgiftsskyldigheten för banker och andra kreditinstitut därför bör slopas.

Herr talman! Mitt citat ur reservationen visar på ett tungt vägande argument för att säga nej till riksgäldskontorets anslagsbegäran. Med detta yrkar jag bifall till den reservation som moderata ledamöter har undertecknat.

Anf. 3 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! Då riksgäldskontoret lämnade uppgifter till riksdagen för snart ett år sedan angavs riksgäldskontorets kostnader för det nu aktuella uppgiftslämnandet till 3 à 4 milj. kr. Vad som i dag äskas är 13 plus 4,8 eller 17,8 milj. kr. – något helt annat än den uppgift på vilken riksdagens beslut på sin tid baserades. Även när det gäller bankernas uppgiftslämnande vet vi i dag att det kostar mycket mer än vad riksdagen fick reda på i juni i fjol då beslutet togs.

Detta ger mig anledning till två reflexioner. Den ena är att det är ganska lätt att säga att man skall ta in en massa uppgifter och att de fyller en mission, men en helt annan sak att räkna ut vad det verkligen kommer att kosta att skaffa de där uppgifterna. I det här fallet har vi alltså en femdubbling jämfört med de ursprungliga uppskattningarna, och på banksidan, där ju siffrorna är många gånger större, är stegringen också avsevärd. Den andra reflexionen är att, eftersom det kostar så mycket mer att ta in kontrolluppgifterna, så kommer upplägget av systemet att ta mycket längre tid.

Det är, herr talman, mot denna bakgrund som folkpartiet har yrkat på att uppgiftslämnandet skulle förskjutas ett år framåt i tiden, så att riksgäldskontoret å ena sidan, bankerna å andra sidan, finge mer tid på sig att förbereda ett mycket komplicerat system.

Anf. 4 ARNE GADD (s):

Herr talman! I finansutskottets betänkande 8 föreslås riksdagen bevilja riksgäldsfullmäktige 13 milj. kr. för kostnader i samband med upplägget

av ett system för kontrolluppgifter inom det nya systemet för förenklad deklarations- och taxeringsförfarande som riksdagen, som Filip Fridolfsson redan sagt, beslutade förra våren. Jag yrkar bifall till finansutskottets hemställan.

I det här sammanhanget har moderata samlingspartiet avgett en reservation, i vilken enligt Filip Fridolfsson det tungt vägande skälet mot finansutskottets förslag skulle vara integritetsfrågan. Jag vill bara notera att han inte nämnde någonting om att det skulle vara förenat med en integritetsproblematik för löntagare att lämna uppgifter om sina inkomster. På något sätt tycker jag nog att integritetsfrågan är värd en seriösare behandling.

Centerpartiet och folkpartiet har i särskilda yttranden motiverat varför man biträder förslaget, och i båda går motiveringarna tillbaka på att riksdagen redan har beslutat om en förenklad självdeklaration och att man finner anslagskraven skäliga.

Herr talman! Jag tycker det kan vara på sin plats att i någon mån kommentera påståendena om påtagliga kostnadsöverdrag. Det är helt riktigt att den beräkning som låg till grund för riksdagens tidigare beslut låg på nivån 4–5 milj. kr. Jag hävdar att den fortfarande gör det. Skälet till att man här äskar ett anslag på 13 milj. kr. är att anslaget är av engångskaraktär. Man anser sig tvingad att skaffa en större datautrustning, en datautrustning som riksgäldskontorets ledning inför utskottet har sagt täcker riksgäldskontorets långsiktiga nu kända behov, alltså en investering långt utöver den som behövs för kontrolluppgifterna. I utskottets betänkande har vi visat att om man lägger alla initialkostnader på det första året, blir kostnaden 12 kr. per kontrolluppgift, men när systemet kommer i funktion redan efter ett år, när man har gjort provundersökningen, kört in den nya datorn osv., ligger det hela på nivån 2:50. Vi är tillbaka på den nivå som riksgäldskontoret angav när man äskade medel 1985.

Jag tillbakavisar således, herr talman, integritetsargumentet, eftersom det för moderaterna tydligen enbart skall gälla beträffande deklaration av kapitaltillgångar. Ingenting nämndes ju om landets löntagare. Jag tillbakavisar också argumentet att det skulle vara fråga om en speciell fördyring jämfört med beräkningarna våren 1985. Det är fråga om en stor initialkostnad, och det gäller då en investering också för andra ändamål än de nu aktuella. Man skall absolut inte som Lars De Geer göra gällande att hela kostnaden hänförs till frågan om förenklad självdeklaration.

Jag yrkar än en gång, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Anf. 5 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Ingen, inte ens Arne Gadd, kan bestrida att vi är på väg in i ett kontrollsamhälle. Datasamkörningar på många olika områden i samhället gör att man kartlägger människornas liv och leverne in i minsta detalj. Det citat som jag anförde ur vår reservation och som gällde integritetsfrågan tycker jag talar sitt tydliga språk.

Arne Gadds tillbakavisande av kritiken mot kostnadsökningen, från 3,5–4 miljoner till 17,8 miljoner, som kostnaden nu har preciserats till, faller på sin egen orimlighet. Han kan inte komma ifrån det resonemang som vi har fört i utskottet om en sensationell upptrappning av beloppet.

Prot. 1985/86:59
15 januari 1986

Kostnader för framtagande av kontrolluppgifter m. m.

Vad gäller integritetsfrågan framför vi alltså från moderat håll ett tungt argument. Dessutom är kostnadsökningen utomordentligt hög och är ett av skälen till att vi går emot förslaget.

Anf. 6 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! Utskottets ordförande Arne Gadd har naturligtvis rätt i att det belopp om nära 18 miljoner som det nya förfarandet kommer att kosta första året är en engångskostnad, men denna kostnad är ändå ett faktum, och detta faktum presenterades inte för riksdagen när den i juni 1985 fattade sitt beslut.

Vidare säger Arne Gadd att kostnaden bara kommer att bli 2:50 kr. per uppgift när tillämpningen av systemet har kommit i gång. Det beloppet avser den rörliga kostnaden för sammanställande av kontrolluppgiften. Men enbart portot torde vara 2:10 kr., och räntekostnaden för de 18 miljoner som engångsutgiften uppgår till kommer att bli ett par kronor per uppgift.

Herr talman! Det enda som vi i folkpartiet har framhållit är dock att man borde medge myndigheten ett år längre övergångstid för genomförandet av ett system som uppenbarligen är mera dyrbart och mera komplicerat än vad man från början antog.

Anf. 7 ARNE GADD (s):

Herr talman! Lars De Geers andra inlägg reducerade hans tidigare uppgifter om kostnaderna med drygt 50 %. Det betyder att debatten gått åt rätt håll, och jag tackar Lars De Geer för korrigeringen.

Jag skulle ha all respekt för det intresse som Filip Fridolfsson visat för integritetsfrågan, om han samtidigt hade yrkat på att man skulle upphöra att samla in kontrolluppgifter beträffande inkomster av tjänst för landets löntagare, men det har han inte gjort. Jag vill, herr talman, med bestämdhet hävda att den uppgiftsinsamling som riksgäldskontoret kommer att svara för är precis lika säker ur integritetssynpunkt som insamlandet av löntagarnas kontrolluppgifter. Av det skälet tillbakavisar jag moderata samlingspartiets argument som rör integriteten.

Anf. 8 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Det är ju lätt att med några runda svängar försöka få oss moderater att framstå som helt ointresserade av integritetsfrågor. Men vad vi är intresserade av är just att den personliga integriteten skall skyddas.

Jag vill också göra det lilla tillägget att kostnadsökningen chockerade även socialdemokraterna inkl. Arne Gadd i utskottet. De blev mycket förvånade över den utomordentligt höga ökningen från 3,5 till 18 miljoner. Det resonemang som Arne Gadd för här i kammaren är alltså ett försök att hölja denna kostnadsökning i dimmor. Socialdemokraterna i utskottet var själva utomordentligt förvånade.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om jordbruksutskottets betänkande 12.)

Anf. 9 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera jordbruksutskottets betänkande 12 om jordförvärvslagen m. m.

Jordförvärvslagen

Anf. 10 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Svenskt jordbruk är i dag ett jordbruk i kris. Det vi nu kan se är resultatet av en medveten socialdemokratisk politik från 1960-talet och tidigt 1970-tal. Målen då var en snabb rationalisering, sammanläggning till allt större brukningsenheter, användning av fler maskiner, mer handelsgödsel och mer kemikalier samt mindre arbete – allt för att ge konsumenten billiga livsmedel. Det i dag så aktuella och riktiga kvalitetsmålet var vid denna tidpunkt oviktigt. Syftet var också att friställa arbetskraft för den då expanderande industrisektorn.

Resultatet har inte låtit vänta på sig. I dag är jordbruket den näring som har den högsta produktivitetsökningen. I början på 1980-talet var den omkring 8 % per år och därmed ungefär tre gånger så hög som produktivitetsökningen i industrin.

Trots att antalet jordbruksenheter reducerats till en tredjedel under efterkrigstiden och att antalet sysselsatta i jordbruket minskat från ca 25 % till i dag mindre än 4 %, har vi en produktion av livsmedel i landet som är större än behovet.

Lönsamheten i jordbruket har emellertid successivt försvagats. Denna försvagning har medverkat till att driva upp produktionen, genom att jordbrukarna har försökt kompensera försämrade priser med ökad produktion. Den minskade lönsamheten beror på en kombination av olika faktorer, såsom snabbt ökade produktionsfaktorskostnader, extremt högt ränteläge och ett pristryckande exportöverskott.

Situationen är nu allvarlig även för svensk landsbygd. En fortsättning på den inslagna vägen kan leda till att vi omkring sekelskiftet inte har kvar mer än 30 000–40 000 jordbruksenheter. Befolkningen på landsbygd och glesbygd kommer då även att minska till en nivå som är otillräcklig för att garantera en tillfredsställande service och en rimlig livsmiljö på landsbygden. Men detta gäller egentligen överallt, för rationaliseringsmöjligheterna är störst på slättbygderna, medan effekterna av sammanslagningen och rationaliseringen är störst i skogs- och mellanbygder. Sannolikt skulle denna utveckling också leda till att landsbygdsbefolkningen halveras ytterligare en gång fram till sekelskiftet.

Problemet och utvecklingen förstärks av att de övriga politiska partierna nu inte tycks vara beredda att ta ansvaret för att hela den svenska arealen skall odlas, vilket vi har uttalat oss för i riksdagsbeslut.

1979 tillkom i jordförvärvslagen en skyldighet att pröva priset i samband med förvärv av jordbruksfastigheter. Denna komplettering var nödvändig för att hålla tillbaka prisstegringarna och kostnadsutvecklingen. Som alla andra former av priskontroller i en marknadsekonomi hade den störst betydelse vid införandet. I dag kan man se att den sannolikt är onödig när det

gäller förvärv av mycket små enheter och att den är synnerligen svår att tillämpa när det gäller förvärv av mycket stora enheter. Emellertid fyller den fortfarande en uppgift för det normala familjejordbruket, både vid etablering och vid tillskottsförvärv.

Herr talman! Man torde med stor säkerhet kunna påstå att de mål som för något årtionde sedan var vägledande för jordbrukspolitiken och jordförvärvslagstiftningen nu är mogna för en omprövning. En sådan har också påbörjats genom den senaste förändringen av jordförvärvslagen.

Utskottet hänvisar i sin skrivning till att det i 7 § finns bestämmelser som gör det möjligt att av regionalpolitiska skäl förbehålla begränsat utvecklingsbara och ej utvecklingsbara företag åt brukare som är bosatta på orten, om företagen behövs som komplement till annan sysselsättning. Det är emellertid klart att de regionalpolitiska synpunkterna skall vägas mot rationaliseringsmålet, och det är då lätt att möjligheterna att ta hänsyn till regionalpolitiska skäl utnyttjas alltför snävt.

Jordbruksministern har i ett interpellationssvar för inte så länge sedan sagt att behovet av en översyn av jordförvärvslagen bör övervägas. Det skulle vara intressant att veta om detta kan vara liktydigt med utskottets formulering, att det finns problem som behöver bli föremål för närmare överväganden. Personligen hoppas jag att jordbruksministern är överens med utskottet om att så är fallet.

Herr talman! Beträffande de regionalpolitiska prövningsgrunderna vill jag anföra att principen att familjejordbruket skall utgöra basen i jord- och skogsbruket alltjämt måste gälla. Den nuvarande jordförvärvslagstiftningen är också inriktad på uppbyggandet och vidmakthållandet av familjeföretag. Men det gäller också att säkerställa en levande landsbygd med tillräckligt befolkningsunderlag för affärer, skolor och annan service. Många människor strävar i dag också efter att få etablera sig som deltids- eller fritidslantbrukare av rena trivsel- och livsmiljöskäl. Ett viktigt krav är emellertid att den som får förvärva en jordbruksfastighet också bosätter sig permanent på fastigheten och brukar den.

Centerpartiet anser att man i den översyn av jordförvärvslagen som nu övervägs bör pröva om det genom komplettering av lagen eller dess tillämpningsföreskrifter går att förstärka förutsättningar för förvärv och innehav av kombinations-, deltids- och fritidsjordbruk enligt bo-brukarprincipen i syfte att slå vakt om en levande landsbygd och för att tillgodose människors strävan att bosätta och etablera sig på landsbygden. Man bör även pröva om förvärv av små jordbruksfastigheter skulle kunna undantas från prövning enligt jordförvärvslagens 4 § punkterna 1 och 3, dvs. pris- och rationaliseringsprövningen.

Jag yrkar bifall till reservationen 2 och avslag på reservationen 1.

Beträffande priskontrollen har jag nämnt att den fortfarande har betydelse för familjejordbruket. Jag yrkar därför avslag på reservationen 3.

Jag har också nämnt att det är viktigt att de som förvärvar jordbruksfastigheter bor på och brukar dem, och jag har mot den bakgrunden anledning att yrka avslag även på reservationen 4.

Beträffande frågan om släktskapsförvärv är det viktigt att komma ihåg att avsikten aldrig har varit och att det heller inte är så att det skall råda förbud

för släktingar som inte är bröstarvingar att förvärva jordbruksfastigheter. Under förutsättning att dessa har tänkt sig att bruka jordbruksfastigheterna här de samma möjligheter som andra – eller t. o. m. något större möjligheter än andra – att förvärva dem.

Jag yrkar avslag på reservationen 5.

När det gäller skrivningen i betänkandet under rubriken Vissa mark- och strukturfrågor vill jag understryka att det enskilda jord- och skogsbruket har stor betydelse för landsbygdens utveckling. Både av regionalpolitiska skäl och av miljöskäl är det önskvärt att en större andel av t. ex. skogsmarken ägs och brukas av privatpersoner. Skogsmark som ägs av domänverket, av kyrkan och av bolagen kan i många fall utnyttjas för att förstärka privatägda företag eller underlätta nyetablering för enskilda personer med skogligt kunnande.

Jag vill alltså instämma i yrkandet i motionen 2276, att lantbruksnämnderna bör åläggas att aktivt verka för att kyrko- och bolagsskog genom försäljning eller byte ställs till förfogande för enskilt ägande. Enligt min mening bör nämnderna också verka för att kommunalägd jordbruksmark erbjuds enskilda brukare. Av det skälet yrkar jag bifall till reservation 7 och avslag på reservation 6, där man ju inskränker sig till att ta upp frågorna om statligt och kommunalt ägd mark.

Sammanfattningsvis, herr talman, yrkar jag alltså bifall till reservationerna 2 och 7 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 11 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Vi kommer inom kort att här i riksdagen ha en allmänpolitisk debatt. Jag kan tänka mig att vi också får ett litet jordbruksavsnitt i den debatten, och jag kommer därför nu att ganska snävt hålla mig till de förvärvslagstiftningsfrågor som detta betänkande handlar om. Det ligger nära till hands att man, då man så pass kraftigt som vi moderater gör kritiserar förvärvslagstiftningen, också ifrågasätter de syften som fanns då lagstiftningen infördes. Det är riktigt att vi också då hade reservationer, men jag vill gärna säga att vi inte ifrågasätter de motiv som fanns för en längre gående lagstiftning än vi egentligen ställde oss bakom. Då nu delar av lagstiftningen inte visat sig vara det förnämliga instrument som man avsåg, är det väsentligt att man nu kan förenas över partigränserna och enas om att få en bättre tingens ordning till stånd. Det är egentligen om detta det handlar.

Av sammanfattningen till det utskottsbetänkande som vi nu behandlar – det är för övrigt förträffligt att man gör dessa små sammanfattningar – framgår att betänkandet behandlar så pass långt ifrån varandra gående krav som krav på ett upphävande av jordförvärvslagen och krav på förändringar i betydligt mindre detaljfrågor. Jag är nu som moderata samlingspartiets talesman inte företrädare för vare sig den ena eller andra uppfattningen, utan våra krav syftar till att göra en relativt betydande förändring av förvärvslagen men inte till att upphäva den.

Moderata samlingspartiet intog redan då den nuvarande förvärvslagstiftningen beslutades i riksdagen 1979 en kritisk hållning framför allt till tre punkter i förslaget. Vi reserverade oss för det första mot den begränsning av släktskapsförvärv som då genomfördes och för det andra mot köpeskillings-

paragrafen. För det tredje ansåg vi i fråga om boende och brukande att brukningsplikten i lagen var tillräcklig, eftersom den undantagslöst på sikt ledde till boende på fastigheten. Denna inställning till den sistnämnda frågan har vi alltså, vilket framgår av reservation 4, som jag yrkar bifall till.

Beträffande vår syn på prisprövning och släktskapsförvärv kan jag nämna att vi årligen motionsvägen kritiserat dessa. Det från principiella utgångspunkter absurda i att andra än köpare och säljare skall bestämma priset på en fastighet har nu glädjande nog blivit uppenbart för allt fler än oss moderater. Vad gäller släktskapsförvärven har det alltid varit en självklarhet för oss att den som är arvsberättigad i släktkedjan också skall kunna köpa en fastighet och att detta skall kunna ske utan lantbruksnämndens prövning enligt jordförvärvslagen.

Beträffande de här två lagarna, prövningen av släktskapsförvärv och priskontrollen, anser vi det nu så klart dokumenterat att de inte tjänar något vettigt syfte, utan de kan med omedelbar verkan avskaffas. Detta framgår av reservationerna 3 och 5 som jag yrkar bifall till.

Sedan ett par år tillbaka aktualiserar vi också frågan om rätten att etablera sig som deltidjordbrukare. Detta innebär i praktiken att kravet på att en fastighet skall vara bärkraftig för att man skall kunna lämna förvärvstillstånd bör mjukas upp. Krav härvidlag har under senare år vunnit i styrka. Motiven kan vara flera. Starkast är säkerligen intresset att på detta sätt bidra till att landets skogs- och mellanbygder blir mer tätbefolkade. Den strukturrationalisering som under många år har bedrivits har säkerligen, från andra utgångspunkter, haft fog för sig, men den har likväl visat sig mycket ofördelaktig för Sveriges glesbygder. Nu måste det, enligt vår åsikt, göras en bedömning huruvida det är mest angeläget att våra glesbygder skall kunna ha bärkraftiga enheter, i många fall till det orimliga priset att det leder till en glesbygdsbildning. Att det dessutom leder till att bonden får alldeles orimligt stort avstånd till sina grannar och att det blir en tråkig landsbygd förtjänar att inte helt glömmas bort.

Vi moderater finner denna fråga brådskande och angelägen och menar att den för den skull bör utredas. Därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Vi har också framfört krav på att det allmännas innehav av mark, i synnerhet jordbruksmark, blir föremål för en utredning. Det allmännas innehav av mark bör i princip stå till lantbruksnämndernas förfogande i rationaliseringssyfte. Vi har inte velat gå längre men anser att frågan om hur en sådan avyttring och komplettering av enskilt ägande skall ske bör utredas.

Herr talman! Jag har på några punkter berört utredningskrav på förvärvslagens område. Under höstens valrörelse fick jag klart för mig att kravet på utredning delas av flera partier. Det är i och för sig föga överraskande att ambitionsnivån beträffande en översyn varierar. För vår del anser vi emellertid att det inte går att komma till rätta med problemen med mindre än att det görs en ordentlig granskning av hela lagavsnittet och då i en parlamentarisk utredning. Något överraskande har utskottets socialdemokrater inte varit beredda att ställa sig bakom ett tillkännagivande till regeringen. Jag utgår emellertid från att detta mera har berott på en högaktningsfull inställning till sin egen regering än på bristande insikt om att vi har ett stort behov av en översyn. Jag utesluter inte att vi i dag rent av får

besked av regeringspartiet på den här punkten.

Jag yrkar, herr talman, som sagt bifall till reservationerna 1, 3, 4, 5 och 6.

Prot. 1985/86:59
15 januari 1986

Jordförvärvslagen

Anf. 12 KARL ERIK ÓLSSON (c) replik:

Herr talman! Det finns mycket som man skulle kunna diskutera i det här sammanhanget, men jag skall bara ställa en fråga till Arne Andersson i Ljung. Arne Andersson sade att han vill värna om befolkningen på landsbygden, och samtidigt sade han att man skall ta bort principen om att vederbörande skall både bebo och bruka fastigheten. Detta talar ju mot vartannat. Jag undrar hur Arne Andersson menar att det egentligen skall gå ihop.

Anf. 13 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Så här kan det möjligen låta i en liten replikomgång i riksdagen. Karl Erik Olsson och jag vet att det hela i praktiken löser sig på ett helt annat sätt. Boende och brukande är i och för sig så nära knutna till varandra att de kan betraktas som tämligen oskiljaktiga storheter. Vi har emellertid strävat efter att inte få en lagstiftning på fler punkter än vad som är oundgängligen nödvändigt, och här har vi ansett att brukandet är den primära delen. Vi behöver för den skull inte skriva in också boendet.

Karl Erik Olsson vet att tillämpningen är sådan att det inte skiljer så förfärligt mycket mellan de ståndpunkter som Karl Erik Olsson och jag företräder. Är vi nu överens om att en mer eller mindre långt gående översyn av lagen skall komma till stånd tror jag att vi också kan enas om en någorlunda vettig formulering i fråga om den här problematiken.

Anf. 14 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag delar ju uppfattningen att det är viktigt att åkermarken brukas och att man nyttjar den produktionsresurs som finns i jorden. Men samtidigt måste man komma ihåg att i dagens jordbrukspolitiska situation, när vi har ett tyngande överskott, är sannolikt bosättningen och de regionalpolitiska problemen minst lika stora som frågan om att bruka. Vi vet också att det finns en tendens att man kan bruka – åtminstone på vissa håll – utan att bo särskilt nära, och då uppfyller man inte de samhällsmål som åtminstone vi inom centerpartiet står för.

Anf. 15 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jo, Karl Erik Olsson, vi uppfyller målen ifall vi är överens om att vi i den förvärvsutredning som förhoppningsvis nu kommer till stånd också verkar för att det blir ett deltidsägande och att vi släpper litet på rationaliseringskravet. Då får vi den svenska landsbygden bebyggd, och det är kanske den allra viktigaste delen.

Vi skall inte veckla in oss i vad detta kan leda till, men det kan medföra vissa praktiska problem för den produktionsbalans vi dras med och som också är något som vi skall lösa. I den meningen att Sveriges landsbygd skall hållas bebyggd tror jag emellertid att vi är ense om att man bör lätta litet på bestämmelserna och öka möjligheterna att bli deltidsbonde. Det är ett av de mest verksamma instrumenten när det gäller att hålla svensk landsbygd bebodd.

Talmannen anmälde att Karl Erik Olsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 16 BENGT ROSÉN (fp):

Herr talman! Jordförvärvslagen har tre huvudsyften. Den skall främja uppbyggnaden och vidmakthållandet av effektiva familjeföretag och därmed stärka sambandet mellan brukande och ägande av mark. Den skall vidare främja en fortsatt strukturrationalisering inom jordbruket och skogsbruket. Dessutom skall lagen främja de regionalpolitiska strävandena.

Enligt folkpartiets uppfattning har lantbruksnämnderna vid tillämpningen av lagen i alltför hög grad satt strukturrationalisering före regionalpolitiska strävanden. Det har lett till ökad avfolkning av landsbygden. Avstyckade gårdsbyggnader blir i regel fritidshus, medan ett mindre lantbruk som får leva kvar förblir bebott året runt. Genom fortsatt avfolkning av landsbygden försämras förutsättningarna för olika servicefunktioner, såsom allmänna kommunikationer och lanthandel. Man kan lätt passera den gräns där landsbygden upphör att vara levande.

Genom att låta deltids- och kombinationsjordbruk finnas kvar kan ungdomar få "känna sig för" genom att börja som lantbrukare i mindre skala. Det är få ungdomar som i dag kan överta ett heltidslantbruk, då dessa blivit mycket kapitalkrävande, inte minst genom kraftigt ökade maskinkostnader.

Bland deltidslantbrukare fanns förr en kategori som nu är i det närmaste försvunnen: de som kombinerade lantbruk med hantverk av olika slag. Befolkningen kunde såväl i tätorter som på landet få hjälp med reparationer och tillbyggnader av hus av snickare, murare, målare och elektriker från landsbygden. Nu finns även för detta ändamål i regel endast större byggföretag att tillgå. Samhället bör stimulera till att denna kombinationsverksamhet återuppstår genom att låta mindre lantbruk få leva kvar och ta bort krånglet kring hantverk i liten skala. Deltidslantbruk kan utöver hantverk utgöra grunden för utveckling av annat värdefullt företagande på landsbygden.

De mindre gårdarna har alltså en stor betydelse för en levande landsbygd. De använder mindre jordbrukskemikalier, produktionen är lägre per hektar och därmed bidrar de i mindre omfattning till det för jordbruksekonomin besvärande livsmedelsöverskottet.

Folkpartiet vill vidare ta bort regeln om priskontroll i jordförvärvslagen. En sådan inskränkning i den enskilda äganderätten kan endast accepteras under speciella omständigheter och sådana föreligger inte i dag. Lantbruksnämndernas sätt att använda bestämmelsen vid avslag på förvärvsansökningar för små lantbruk under uppgivet behov av strukturrationalisering har skapat mycken irritation. Jag skall återkomma till ett praktiskt exempel härpå. Men låt mig först påvisa en icke önskvärd sideeffekt som priskontrollen fått.

Strukturutredningen har i sitt betänkande påvisat att jord- och framför allt skogsfastigheter som ägs av flera än två ofta sköts sämre. Regeln om priskontroll i jordförvärvslagen har minskat möjligheterna att genom frivilliga initiativ lösa upp samägande. Vem som helst som samäger eller är delägare i dödsbo kan få en fastighet försäld genom att ansöka om att

tingsrätt förordnar god man resp. skiftesman med uppdrag att offentligt avyttra aktuell fastighet. Men rör det sig om jordbruksfastighet och lantbruksnämnden vid sin prövning kommer fram till att priset är för högt, kan man inte tvinga delägare i fastigheten att acceptera ett lägre pris. Därmed förfaller ofta möjligheten att lösa upp samägandet av fastigheten.

Jag har, herr talman, intill dess jag i höstas blev invald i riksdagen varit verksam i företag inom spannmåls- och foderbranschen och som jurist även haft ansvar för en avdelning som medverkat vid gårdsöverlåtelse. Därför känner jag rätt väl lantbrukarnas situation, och jag har följt behandlingen av en del jordförvärsärenden som handlagts av lantbruksnämnden i Skara. Denna nämnd har för det mesta visat stor klokskap – man ställs ju ofta inför svåra avväganden – men det finns exempel där nämnden på grund av både lagstiftningen och egen tillämpning enligt mitt förmenande hamnat fel. Jag vill återge ett sådant fall.

I början av 1981 avled en småbrukare på ett ställe om 7 ha åker och 2 ha skog beläget i en mellanbygd i norra Skaraborg. Änkan, som saknade körkort, önskade flytta till tätort, varför gården annonserades ut.

Härvid togs kontakt med ägaren till granngården, ett familjelantbruk om 40 ha åker och 45 ha skog. Denne meddelade att han inte var intresserad av byggnaderna, men att han kunde betala 100 000 kr. för jord och skog, om det fanns någon annan intresserad köpare till byggnader och tomt. Han betonade dock, att om någon var intresserad av hela gården skulle han inte yrka på delning, ty hans familj hade intresse av att få grannar som bodde året runt. Det senare inträffade och i mitten av maj 1981 upprättades köpekontrakt på 230 000 kr. med ett par lantbruksutbildade ungdomar. Tre månader senare – i mitten av augusti – avslogs förvärsansökan med motivering att marken behövdes för strukturrationalisering och att priset dessutom var för högt.

Jordförvärvslagen föreskriver att avslag skall ske om priset "icke endast obetydligt överstiger egendomens värde med hänsyn till dess avkastning och övriga omständigheter." Nämnden har personal som är sakkunnig när det gäller att bedöma värdet av jord och skog. Men vid små gårdar, där det största värdet ligger i bostadshuset, har man inte kompetens att – som i detta fall – efter ett hastigt besök sätta värde på bostadshuset.

Alltnog, den granne som nämnden ansåg skulle ha jord och skog hade tidigare bjudit 100 000 kr. härför. Efter förnyad annonsering fick man fram en köpare till hus och tomt som var villig att betala 110 000 kr. Änkan fick alltså reducera köpeskillingen med 20 000 kr.

Ny förvärsansökan inlämnades omedelbart i början av oktober, och förvärvstillstånd utlovades omgående efter muntlig kontakt. Efter några dagar inträffade dock något som helt förändrade situationen. Någon på nämnden – jag har i överklagandet till lantbruksstyrelsen kallat vederbörande "världsförbättrare" – upptäckte att den lantbrukare som hade förvärvat jord och skog i sin tur hade en utmark som han borde gå med på att överlåta till en annan granne. Lantbrukaren vägrade dock kategoriskt att överlåta sin utmark på 4 ha och förklarade att han hellre då avstod från det ursprungliga förvärvet. För att sätta press på dödsboet, köparen till byggnader och tomt och den "vrenskande" lantbrukaren avtog lantbruksnämnden i mitten av november ånyo förvärsansökan. Eftersom kravet att lantbrukaren i sin tur

skulle avstå utmark var helt olagligt, skedde avslaget med motiveringen att 100 000 kr. för åker och skog var för högt pris.

Positionerna var för tillfället låsta, varför det inte återstod annat än att överklaga lantbruksnämndens beslut till lantbruksstyrelsen. Det visade sig dock vara meningslöst att på saklig grund överklaga ett litet förvärvsärende. I mitten av mars 1982 avlog lantbruksstyrelsen besvären utan att någon företrädare besökt gården. I följande lät en tjänsteman på lantbruksnämnden i Skara meddela att man skulle godkänna en köpesumma på 90 000 kr. och att man släppte kravet på att förvärvaren skulle överlåta sin utmark. Samma dag upprättades ett nytt köpekontrakt.

Därmed hade lantbruksnämnden genom sin handläggning åstadkommit följande: Ett litet lantställe, som alla med undantag för nämnden ansåg borde få leva kvar, styckades, bostadshuset blev i fortsättningen föremål för fritidsboende. En änka med vanlig folkpension utan ATP fick under tio månader vänta på en köpeskilling som reducerats med 30 000 kr. Sedan skulder var betalda skulle återstående del utgöra hennes ålderstrygghet. Övriga inblandade fick onödigt arbete med ny annonsering, upprättande av nya köpekontrakt och överklagande. Slutligen uppstod irritation mellan två lantbrukarfamiljer: den som nämnden ansåg borde överlåta utmark och den som nämnden utsett till köpare av denna.

Herr talman! Det finns ett flertal liknande exempel på ensidig ambition att storleksrationalisera från lantbruksnämndernas sida och exempel på hur bestämmelsen om priskontroll används på ett omotiverat sätt för små lantbruk. Det är en fördel för samhället om vi inte har fler lagar och bestämmelser än vi absolut behöver. Därför bör vi avskaffa både priskontroll och bosättningsplikt i jordförvärvslagen. Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 3, 4 och 7.

Anf. 17 MARTIN SEGERSTEDT (s):

Herr talman! Den nu gällande jordförvärvslagen trädde i kraft den 1 juli 1979. Dess syfte är enligt 1977 års jordbrukspolitiska mål att främja att effektiva familj jordbruk byggs upp. Därmed stärks sambandet mellan ägande och brukande, ett viktigt argument när vi nu börjar diskutera andra former av jordbruksföretag än familj jordbruken, företag där jordbruksdelen bara är ett komplement till annan sysselsättning.

Lagen skall även underlätta en fortsatt strukturrationalisering samt överensstämma med de regionalpolitiska strävandena. När ansökningar om förvärvstillstånd prövas måste alltså beaktas att rationella företag inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring skall främjas. De regionalpolitiska hänsynstaganden som jordförvärvslagen ger utrymme för är emellertid betydande, vilket vi också har redovisat i betänkandet.

I förhållande till dessa övergripande mål har utvecklingen på strukturområdet inte varit tillfredsställande. Däravande jordbruksministern Anders Dahlgren formulerade det så här i direktiven till strukturutredningen den 9 april 1981: "Den nuvarande ägo- och ägarstrukturen vad avser jordbruks- och skogsfastigheter är helt otillfredsställande i vissa delar av landet. Utvecklingen de senaste åren ger heller inte vid handen att någon större

förbättring är att vänta om inte ytterligare åtgärder vidtas från samhällets sida.”

Längre fram i direktiven pekar han på att det behövs brett upplagda insatser för att markägare skall göras mer benägna att medverka till strukturförbättringar eller att avyttra sina andelar i fastigheter. Han ser det i dessa direktiv som nödvändigt med både sådana åtgärder som underlättar önskvärda förändringar och sådana som försvårar ett passivt ägande eller förhindrar att det ökar. Strukturutredningen avlämnade sitt betänkande i december 1983, och detta betänkande har remissbehandlats.

I det nu aktuella utskottsbetänkandet har utskottet framhållit att erfarenheterna av den nuvarande lagens tillämpning visar att det finns problem. Problemen är av den arten att de bör bli föremål för närmare överväganden. Dessa överväganden bör ske med hänsyn till såväl strukturutredningens avlämnade betänkande som synpunkterna i dödsboudredningen, som nu är inne i slutskedet av sitt arbete. Hur denna översyn mera i detalj skall utformas bör ankomma på regeringen att besluta om. Arbetet med direktiven pågår för närvarande, enligt vad som meddelats i departementet.

De reservationer som är fogade till betänkandet handlar till övervägande del om de avsnitt av förvärvslagstiftningen som kommer att beröras av den aviserade översynen. Reservationerna 1 och 2 tar upp de regionalpolitiska bedömningsgrunderna – eller har i varje fall i betänkandet hamnat under den rubriken. Såvitt jag kan se handlar det i stor utsträckning om tillämpning av redan gällande lagstiftning. Lagstiftningen ger, som jag tidigare nämnt, goda möjligheter till regionalpolitisk hänsyn. Här går dock tydligen en spricka genom det borgerliga lägret, vilket vi också har hört redovisas här.

Om man läser de båda reservationerna noggrant, kan man se hur centern trycker på familjeföretaget som en önskvärd enhet, vilket dock inte finns omnämnt i folkparti-moderat-reservationen. Att bilda rationella enheter bör enligt folkparti-moderat-reservationen vara ”tillåtet och möjligt”. Centern försöker dock i viss mån inta två olika ståndpunkter samtidigt genom att längre fram förorda en förstärkning av möjligheterna till förvärv och innehav av kombinations-, deltids- och fritidsjordbruk. Såvitt jag kan se måste det då ske på bekostnad av mark som skulle kunna läggas till ett familj jordbruk om det uppstår en konkurrenssituation. Om inte någon konkurrens om jord föreligger, finns ju redan i dag en möjlighet för lantbruksnämnden att ge förvärvstillstånd för deltidsjordbrukaren.

Det kunde här vara på sin plats med ett klarläggande: Var står centern? Är det familj jordbruket som fortfarande är centerns riktmarke i strukturpolitiken? Ställer man upp på LRF:s jordbrukspolitiska mål, med den definition man där har på ett familj jordbruk – ett jordbruk som ger sin innehavare både sysselsättning och bärgning?

Vi menar för vår del att dessa frågor skall ytterligare belysas av den nämnda översynen. Med hänvisning till detta yrkar jag avslag på reservationerna 1 och 2.

Reservationerna 3 och 4 tar upp priskontroll och bosättningsplikt. Priskontrollen infördes i förvärvslagstiftningen i syfte att i samspel med andra åtgärder motverka omotiverade prisstegringar och stärka sambandet mellan ägande och brukande. Såväl priskontroll som bosättningsplikt kommer upp

Prot. 1985/86:59
15 januari 1986

Jordförvärvslagen

till diskussion i samband med den tidigare nämnda översynen. Jag yrkar avslag på reservationerna 3 och 4.

I reservation 5 tas frågan om ett utvidgat släktskapsundantag upp till behandling. Erfarenheterna visar att de undantag som gällde enligt tidigare lagstiftning utgjorde ett avsevärt hinder för ett effektivt strukturarbete. Utskottsordföranden har ytterligare argumenterat i den här frågan, och jag yrkar avslag på reservationen.

I reservation 6 förordas att offentligt ägd mark avyttras till privata ägare. Reservation 7 går ut på att såväl offentlig mark som bolagsmark skall stå till förfogande för enskilt ägande. Likartade motionskrav behandlades av föregående riksmöte och avslogs då av riksdagen.

Utskottet framhåller att det åligger lantbruksnämnderna att inom ramen för tillgängliga resurser bedriva ett aktivt inköps- och försäljningsarbete i strukturrationaliserande syfte. Markbyten är också en mycket viktig del av strukturarbetet. I detta rationaliseringsarbete, som är till nytta för alla om det utförs på ett riktigt sätt, skall alla typer av markägare, såväl privata som bolag och offentliga, medverka. Ett offentligt markinnehav är en viktig stabiliserande faktor för allmän samhällsplanering, för att motverka spekulation och framför allt, inte minst i skogslänen, för att medverka till ökad sysselsättning.

Jag yrkar således avslag på reservationerna 6 och 7.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och således avslag på samtliga reservationer.

Anf. 18 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Herr talman! I mitt anförande sade jag att principen att familjelantbruket skall utgöra basen i jord- och skogsbruket måste ligga fast. Så står det också i reservation 2 i detta betänkande. Nu menar Martin Segerstedt att den ståndpunkten är oförenlig med vad vi säger litet längre fram i samma reservation, nämligen att man också måste ta hänsyn till att säkerställa en levande landsbygd och att säkerställa underlaget för affärer, skolor och annan service. Dessutom bör man ta hänsyn till att många människor har ett intresse av att etablera sig som deltids- och fritidslantbrukare.

Eftersom lagen går ut på att förvärvstillstånd skall kunna förvägras, måste man hela tiden ställa rationaliseringsmålet mot landsbygdsmålet eller det regionalpolitiska målet. Det framgår också av utskottets skrivning.

Vad vi vill få prövat i den översyn som enligt vad Martin Segerstedt säger kommer att göras är om inte enheter, som är av så begränsad storlek att de har mindre betydelse för familjejordbruket i trakten, skall få finnas kvar. De skulle alltså ha en större betydelse för att garantera befolkningsunderlag och service än den betydelse som marken har, om den tillförs andra enheter. Ett exempel som vi ger i vår reservation är att man skulle kunna ge lantbruksnämnderna möjlighet att undanta just sådana här mycket små enheter från prövning enligt JFL 4 § 1 och 3, dvs. pris- och rationaliseringsprövningen. På det viset skulle man ge dessa enheter, som är typiska deltids- eller fritidsjordbruk, en chans att överleva, samtidigt som målet om familjejordbruk finns kvar som huvudmålet för fastighetsstrukturen på sikt.

Martin Segerstedt började sitt anförande med att citera ur Anders

Dahlgrens direktiv till strukturutredningen. Jag skall inte kommentera det annat än så att jag förstår att Martin Segerstedt och socialdemokratin för närvarande, precis som andra partier, är beredda att i någon mån ompröva den ståndpunkt som man tidigare har haft.

Anf. 19 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Det kan väl synas vara i oträngt mål att ha en längre debatt om hur detaljerna i en översyn skall se ut. Likväl framstår detta som det kanske enda tillfället då vi litet mera kan precisera vår syn på hur en översyn skall göras och vi för den skull ägnar oss något åt detta.

Jag ser inte, så som Martin Segerstedt gav uttryck för, någon konflikt mellan familjelantbrukets intressen och de intressen som skulle tillgodose ett ökat fritidsbrukande, av det enkla skälet att jag ser detta som en fråga som har intresse i första hand i skogs- och mellanbygderna. Då tror jag nog ändå – inte nödvändigtvis för att locka upp Martin Segerstedt igen – att om lagstiftningen, som jag sade i mitt första anförande, fungerar så att den leder till glesbygdsbildning, är lagstiftningen inte bra för de områden som det här är fråga om.

I dessa områden är därför det primära intresset inte att bilda, som det så vackert heter, bärkraftiga enheter. I första hand är det fråga om att kunna ha ett socialt liv jordbrukande befolkning emellan. Eftersom jordbrukets situation är kritisk i långt "bättre" bygder än dem vi nu talar om, tror jag nog vi får se saken så som den i själva verket är, att även litet större enheter – t. o. m. de som med strukturrationaliserarnas mått mäts kallas bärkraftiga – är beroende av en deltidssysselsättning vid sidan av. Då vet jag inte riktigt vad de här rationaliseringssträvandena har lett till.

Följaktligen finns det anledning att göra avkall på kravet om rationella enheter i de delar av landet där det är viktigare att det bor folk än att vi har s. k. bärkraftiga enheter.

Jag vill med detta, herr talman, ha sagt att vi ser frågan om förutsättningarna för deltidbrukande som en av de allra viktigaste delarna i den översyn som nu ändå tycks vara på gång. Jag vill gärna tacka regeringspartiets företrädare för att han, om än inte mer än indirekt, bekräftar att en sådan översyn kommer att göras. Jag hoppas att det blir en parlamentarisk utredning och att den får göra alla de grannliga överväganden som vi nu diskuterar.

Anf. 20 BENGT ROSÉN (fp) replik:

Herr talman! Martin Segerstedt frågar om folkpartiet inte längre värnar om familj jordbruket. Jo, det gör vi, och vi vill att man fortsätter att bygga upp rationella heltidsjordbruk. Men vi menar, som jag framförde i mitt första anförande, att lantbruksnämnderna för ensidigt har gått in för att storleksrationalisera och att det finns mindre behov av storleksrationalisering i mellan- och skogsbygder. Fortsätter den utvecklingen, blir landsbygden än mer avfolkad, och den upphör till sist att vara levande.

Det finns också andra skäl för att titta över en ensidig storleksrationalisering. Sven Holmström, som tidigare var chef för Lantbrukets utredningsinstitut, har påvisat att kostnaderna för de rationella enheterna, främst på

maskinsidan men även för andra produktionsmedel, har blivit så höga att en jordbrukarfamilj med nuvarande ränteläge inte får något större överskott att leva av på ett jordbruk mellan 50 och 100 hektar än på ett jordbruk mellan 30 och 50 hektar. Även det är ett skäl för att ompröva en ensidig storleksrationa-
lisering.

Anf. 21 MARTIN SEGERSTEDT (s) replik:

Herr talman! Efter den här replikomgången har väl alla nu varit uppe och försökt redogöra för den fråga som är problemets kärna, men jag kan inte påstå att jag har blivit så mycket klokare av det. Det handlar ju ofta om konkurrens om marken, och då kan man inte stå här med båda synpunkterna: att vi skall ha ett utvecklat familj jordbruk, som då behöver marken, och att vi skall skapa en bärkraftig enhet, som alltså också behöver marken. För övrigt är denna mark – i varje fall i de trakter jag väl känner – ofta utarrenderad till en jordbrukare som har den som underlag för de investeringar som redan är gjorda. När den marken kommer ut på marknaden gäller det vem som skall ha rätt att köpa den. Skall det bli en deltidjordbrukare som vill göra en nyetablering – givetvis med mycket goda regionalpolitiska motiv – eller skall den som redan har arrenderat jorden också få köpa den? Det är den verklighet vi lever i, och här gäller det för oss att kunna specificera oss.

Vi kommer naturligtvis att få upp denna fråga flera gånger, men det är väldigt viktigt att vi i det här skedet, när en översyn skall komma till stånd, också får det hela specificerat. Som jag tidigare sade har RLF i sitt markpolitiska program specificerat sig och talat om, var man står. Därför vill jag gärna också veta hur man ser på denna konfliktsituation.

Ett bättre besked fick vi av Arne Andersson i Ljung. Jag noterar med intresse att han tydligen står kvar vid jordförvärvslagen och är beredd att begränsa rätten till att bygga upp större enheter. Det skall bli intressant att följa den vidare debatten, då jag vet att motionärer med helt andra uppfattningar kommer upp.

Jag menar ändå att vi måste bibehålla det familj jordbruksmål som vi tidigare har haft, inte minst för att ge leveranstrygghet åt den livsmedelsindus-
stri som de mindre glesbygdsorterna ofta är mycket beroende av.

Anf. 22 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag kan ha förståelse för om Martin Segerstedt har svårt att begripa de delvis nya tankegångar som vi för fram här, men inte desto mindre tror jag att det är nödvändigt att ta fasta på dem.

Martin Segerstedt frågar om igen vad familj jordbruk egentligen är och om vi vill stå fast vid två ståndpunkter samtidigt. Men försök då att definiera begreppet familj jordbruk! Det har man naturligtvis försökt tidigare, men om vi ser hur utvecklingen har varit vet vi att en minoritet av Sveriges jordbrukare har sin huvudsakliga inkomst från jordbruket.

Ordet familj jordbruk består ju av två delar: familj och jordbruk. Ur den synpunkten är det för mig och för centerpartiet klart att ett familj jordbruk också kan vara ett lantbruk där man inte har full sysselsättning för en eller två familjemedlemmar men där familjen ändå lever och bor.

Man skall också komma ihåg att om man tar hänsyn till möjligheten att använda jord och skog samtidigt och bedöma dem som en helhet, får man lättare underlag för familjejordbruket. Det är också möjligt att komplettera med annan sysselsättning och bevara målet familjejordbruk, även om jordbruksdelen i vissa sammanhang blir mindre. Vi kommer då inte ifrån att man i fråga om glesbygden – som i dag är mycket aktuell i debatten, och i vilken socialdemokraterna ibland också deltar – måste göra något för att sätta kraft bakom orden. Vi måste ta det regionalpolitiska målet mer på allvar.

Jag vill fråga Martin Segerstedt om det finns något allvar från socialdemokraternas sida i detta tal, eller om man bara glider undan. Vi får inte tro att det går att fortsätta på den inslagna vägen, att bara minska antalet jordbruksenheter på lång sikt. Det tror jag är mycket farligt.

Anf. 23 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Pinsamt nog lyckades Martin Segerstedt på en gång säga att han inte hade blivit klokare av den förra replikomgången. Sedan harangerade han mig för någonting, och det var väl inte snällt om han inte hade förställt något av detta.

Helt kort: Vad vi vill åstadkomma vid en översyn av jordförvärvslagen är att den skall medge olika tillämpningar i olika delar av landet. Jag tror bestämt att vi skall sträva efter att få bärkraftiga enheter, men inte in absurdum. Det betyder att lagen, i de glesbygder som nu faktiskt blir glesare på grund av den nuvarande lagstiftningen, skall medge sådana undantag, eftersom det är viktigare att det bor folk i dem på litet mindre enheter än att till äventyrs någon stackars bonde med ett stort jordbruk bor där och saknar grannar, saknar socialt liv och saknar förutsättningar för att kunna leva vidare. Där hjälper det inte att vara s. k. rationell bonde enligt jordförvärvslagens mening. Detta skall vi försöka komma till rätta med. Det tycker jag är en mycket viktig fråga.

Anf. 24 BENGT ROSÉN (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiet vill ge parterna på marknaden mer att säga till om och lantbruksnämnderna mindre. Därför har vi föreslagit att onödiga bestämmelser tas bort ur jordförvärvslagen. Om man låter marknadskrafterna få litet mer tyngd tror vi, Martin Segerstedt, att det blir en fortsatt storleksrationalisering, så att lantbrukare som köpare och säljare kommer att bli överens, vilket vi tror är en fördel. Jag tror att lantbruksnämnderna därmed får mindre bekymmer med att göra avvägningar mellan att behålla små enheter eller att låta dem försvinna i samband med en behövlig storleksrationalisering.

Anf. 25 MARTIN SEGERSTEDT (s) replik:

Herr talman! Vi står, Karl Erik Olsson, framför allt för den jordförvärvslagstiftning vi har. Jag menar att de regionalpolitiska målen finns i jordförvärvslagen och att den också kan ge möjligheter till nya etableringar i glesbygden. Det är klart utsagt i jordförvärvslagen, och vi har också under flera år sagt det i utskottet. Det krävs emellertid en översyn av jordförvärvslagens tillämpning – det har jag också sagt. Vi får möjlighet att diskutera

detta ytterligare när översynen är genomförd.

Jag har här refererat utredningsdirektiv ända från 1981, och jag menar att denna översyn brådskar.

Jag är emellertid helt på det klara med att vi skall ha ett deltidjordbruk – det är alldeles nödvändigt. Framför allt är kombinationen av jord och skog nödvändig.

Beträffande den situation som råder med konkurrens om marken skulle jag vilja ha ett klarläggande. Jag anser inte att vi har kunnat utreda detta på ett tillfredsställande sätt här. Därför ser jag fram emot de debatter vi skall få tillfälle till senare om denna fråga.

Talmannen anmälde att Karl Erik Olsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 26 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Det måste bli helt acceptabelt från samhällets sida att få förvärva, inneha och utveckla även jordbruk som inte lantbruksnämnderna – men väl enskilda familjer – vill driva som fristående brukningsenheter. Vi kan inte i fortsättningen ha en jordförvärvslag som ensidigt är inriktad på skapande av s. k. bärkraftiga enheter. Vi behöver därför ändringar i jordförvärvslagen, både för att tillräckligt många i framtiden skall bo på landsbygden och för att tillgodose människors önskemål att etablera sig på mindre jordbruk.

Detta är en kort sammanfattning av vad jag tillsammans med ett växande antal medmotionärer upprepade gånger krävt här i riksdagen, och jag är glad över att även andra numera motionerar i samma riktning. Detta är det viktigaste spörsmål som behandlas i föreliggande betänkande från jordbruksutskottet.

Det är anmärkningsvärt att vi först nu, när det åter är allmän motionstid, behandlar dessa motioner som väcktes för ett år sedan. Utskottsbetänkandet är i vart fall inte så omfattande eller innehåller material som motiverar en behandling först nu. Kanske upplevs frågorna som så svåra att man vill vänta med avgörandet så länge som möjligt, men därigenom uppskjuter man också riksdagens ställningstagande till denna viktiga fråga om strukturen på både jordbruket och landsbygden.

Vi har för närvarande drygt 100 000 jordbruksenheter i vårt land. Betydligt mer än hälften av jordbrukarfamiljernas inkomster kommer från annat än den gård de driver. Även i jordbrukarfamiljer med så stora arealer att de bedöms som bärkraftiga blir det allt vanligare att en av makarna – eller båda – har hel- eller deltidarbete utanför gården. Det är därför svart eller omöjligt att dra någon skarp gräns mellan heltidjordbruk och andra, bärkraftiga eller icke bärkraftiga. Som en följd av den tekniska utvecklingen och utvecklingen mot kortare arbetstid men även på grund av att det inte finns utrymme för ytterligare djurhållning – jag tycker inte om det moderna, okänsliga uttrycket animalieproduktion – blir det möjligt för familjer med allt större arealer att ha visst arbete utanför gården. Hur stor andel av jordbrukarna som för närvarande kan betraktas som deltidjordbrukare kan givetvis diskuteras, men i budgetpropositionen konstaterar jordbruksminis-

tern att "omkring hälften av jordbrukarna är deltidjordbrukare".

Alltsedan 1940-talet har jordbrukspolitiken syftat till att skapa s. k. bärkraftiga familjejordbruk. Trots utvecklingen och riktlinjerna under snart 40 år är alltså minst hälften av jordbrukarna även nu att betrakta som deltidjordbrukare. I vårt land har landsbygden praktiskt taget alltid bestått av större och mindre enheter, både heltids- och deltidjordbrukare.

1979 års jordförvärvslag innebar viktiga förbättringar på flera områden. Den var ett resultat av de behov som förelåg under 1970-talet med en oroande prisutveckling på jordbruksfastigheter och nedläggning av odlad jord.

Många ställde stora förhoppningar till den nya jordförvärvslagen, där regionalpolitiska hänsyn fastslås. Man räknade med att den skulle göra det avsevärt lättare att förvärva mindre jordbruk än den tidigare lagen medgav. Erfarenheterna visar att så knappast blivit fallet. Lantbruksnämnderna synes ha fortsatt att tillämpa ungefär samma praxis som tidigare. Vissa menar att tillämpningen av den nya lagen blivit fel jämfört med syftet, andra att lagen måste ändras eller kompletteras. Uppenbart är att förhållandena har ändrats jämfört med 1970-talet och att en utvärdering och översyn av jordförvärvslagen är angelägen.

Vi 14 som står bakom den motion där jag står som första namn är övertygade om att en översyn av jordförvärvslagen måste ske i syfte att göra det lättare att förvärva mindre enheter. Vi representerar vårt län, och det är erfarenheterna från olika delar av landet och påpekanden från en rad berörda personer som stärkt oss i övertygelsen att en översyn bör ske.

Den stora frågan är vilken utveckling vi vill ha på landsbygden. Om man successivt vid varje ägarskifte lyckas verka för skapande av bärkraftiga, alltså större, jordbruksfastigheter, minskar landsbygdsbefolkningen avsevärt och därmed underlaget för nödvändig service och trivsel. Man kan räkna ut hur landsbygden kommer att se ut om alla förvärv skall prövas ur rationaliseringssynpunkt under t. ex. 25-30 år, dvs. under en tid motsvarande en generations innehav.

Det finns anledning att något se på jordförvärvslagens regler och vilka förutsättningar som finns för en familj som vill bosätta sig på landsbygden och driva ett jordbruk vid sidan om annan verksamhet, där den ena eller båda makarna har hel- eller deltidsarbete i bygden eller i någon mer eller mindre avlägsen tätort.

Jordförvärvslagen är inte så uppbyggd att den ger någon en rätt att förvärva, utan den preciserar i stället en rad skäl som ger lantbruksnämnden rätt att vägra tillstånd.

Jag vill nämna några kriterier som visar hur svårt det är att klara villkoren, om man vill köpa ett s. k. ofullständigt jordbruk.

Först och främst kan lantbruksnämnden vägra tillstånd om köpeskillingen är för hög. Jag tror att vi behöver en viss priskontroll, men det är viktigt att man går igenom hur den har fungerat och vad som behövs för framtiden.

Vidare kan förvärvstillstånd vägras om det föreligger misstanke om att det är fråga om kapitalplacering. Lantbruksnämnden kan också vägra tillstånd om, som det heter, "egendomen behövs för jordbrukets eller skogsbrukets rationalisering". Det finns också ett stadgande som gäller det motsatta

förhållandet, dvs. som innebär hinder mot sammanslagning av var för sig bärkraftiga enheter.

Dessutom kan det vägras tillstånd om förvärvet kan bedömas medföra att ett utvecklat eller utvecklingsbart lantbruksföretag, som drivs på mer än en fastighet, delas upp.

Detta är dock inte det enda som krävs för att man skall få förvärvstillstånd. I en följande paragraf ställs krav på att förvärvaren yrkesmässigt skall bruka egendomen och bosätta sig på den. Han skall också ha erforderliga yrkeskunskaper.

Detta var några av de krav som möter den unga familj som vill etablera sig på ett jordbruk, som kanske inte av lantbruksnämnden bedöms som utvecklingsbart men som familjen vill bosätta sig på och utveckla.

Herr talman! I motioner detta och tidigare år har vi krävt ändringar i jordförvärvslagen. Vi har sagt att det måste skapas regler som innebär att förvärvstillstånd inte ses enbart från rationaliseringssynpunkt, utan även från synpunkten av ett tillräckligt befolkningsunderlag på landsbygden, och som om möjligt kan tillgodose människors egna önskemål om etablering.

Jag vill nämna några skäl som starkt talar för sådana ändringar.

För det första måste vi få – eller behålla – en levande landsbygd, och då behövs ett tillräckligt stort befolkningsunderlag för samhällsservice, trivsel och gemenskap. På landsbygden behövs både heltids- och deltidjordbrukare liksom även personer som inte har direkt anknytning till de arcella näringarna.

För det andra tillför deltidjordbrukare sina bygder avsevärda resurser utanför vad jord och skog kan ge och lämnar därigenom viktiga tillskott till underlag för servicen på landsbygden.

För det tredje har mindre jordbruk en speciell plats i vår moderna tid med dess strävan efter alternativa odlingsformer och annat som en deltidjordbrukare – som kanske inte är lika beroende av det ekonomiska utfallet – kan pröva och utveckla.

För det fjärde vill många familjer etablera sig på landsbygden på ett mindre jordbruk, som de kanske vill utveckla eller som de avser att alltid driva vid sidan om annat förvärvsarbete. Det är för många ett sätt att leva och en miljö som de gärna vill bo i och låta sina barn växa upp i.

Herr talman! Jag har sedan 1982 tagit upp dessa krav på ändringar i jordförvärvslagen. Det är nu fjärde gången som motioner med likartade motiveringar och krav behandlas i riksdagen. De båda första åren blev det enhälliga avstyrkanden i jordbruksutskottet, men 1984 års motion fick en mer positiv behandling. Hösten 1984 stödde nämligen alla icke-socialistiska ledamöter i den dåvarande kammaren motionskravet. Socialdemokraterna och vpk gick emot motionen. Motståndet fortsätter, som vi ser här. Det stämmer inte vidare bra med Martin Segerstedts ord att det brådskar. Jag har alltsedan 1982 verkligen gett riksdagen möjlighet att ta initiativ i denna fråga.

Att opinionen för förändringar av jordförvärvslagen länge har varit stark utanför detta hus är uppenbart. Även inom de olika partierna tycks inställningen successivt ha blivit mer positiv. I somras kunde vi i tidningen Land, sedan Nils G. Åsling uttalat sig i ungefär samma riktning som vi i vår motion, konstatera att det var endast socialdemokraternas företrädare som

motsatt sig en översyn av jordförvärvslagen.

Jag hade verkligen hoppats att det nu skulle bli en majoritet för vårt yrkande om en utredning och andra ungefär likalydande motionskrav. Men majoriteten i jordbruksutskottet, alltså socialdemokraterna och vpk, framhärdar i sin avslagslinje. Hösten 1984 avtog dessa partier motionen med hänvisning till bl. a. den regionalpolitiska proposition som skulle läggas fram våren 1985. I detta tunna utskottsbetänkande citerar majoriteten vad man sade 1984, men utesluter hänvisningen till nämnda proposition.

I stället hänvisar majoriteten till det svar som jag i november i fjol fick på min interpellation om regeringen avsåg att företa en översyn av jordförvärvslagen i den riktning som jag har angett. Svaret från jordbruksministern var endast en hänvisning till strukturutredningen och dödsboudredningen och till att det var mot bakgrund av dessa utredningar och erfarenheterna av lagens tillämpning som en översyn borde övervägas. Det gavs alltså inget löfte om överväganden och ännu mindre något löfte om att översynen av jordförvärvslagen skulle gå i den riktning som jag hade frågat om och som vi här har motionerat om. Tvärtom innebär en hänvisning till strukturutredningen att man överväger en översyn som kan gå i rakt motsatt riktning, eftersom strukturutredningens förslag endast var inriktade på att påskynda sammanslagning av mindre enheter till s. k. härkraftiga jordbruk.

Jag skall nämna några av förslagen i strukturutredningen. Ett av de medel för att påskynda en sammanslagning som utredningen föreslog var att strukturplaner skulle upprättas. Så länge dessa planer gäller skall även den nuvarande rätten för barn att utan lantbruksnämndens tillstånd överta jordbruk upphävas. Utredningen föreslog också införande av en rad skatteregler som skulle försvåra innehav av mindre enheter och stimulera till sammanslagning. Hit hörde förslaget om garantiintäkt och förslaget att markägare skulle få ett extra avdrag om fastigheten överläts för rationaliseringsändamål och alltså inte såldes till en som ville fortsätta att ha fastigheten som självständig enhet. Man försökte således locka säljaren med att ge honom bättre skattevillkor om han sålde för rationaliseringsändamål. Ytterligare förslag med samma syfte var att avdrag vid rationaliseringsförvärv skulle ökas från 50 till 75 % av skogens och skogsmarkens anskaffningsvärde.

Gemensamt för förslagen i strukturutredningen var att det skulle bli svårare att ha ett mindre jordbruk och förmånligare att sälja ett jordbruk för rationaliseringsändamål än att sälja det till en som ville driva det vidare som självständig enhet.

På motsvarande sätt skulle det bli förmånligare ur skattesynpunkt för den som köper ett jordbruk för sammanläggning med sin tidigare fastighet än för den som köper för att fortsätta att driva fastigheten som självständig enhet.

Mot bakgrund av förslagen i strukturutredningen, som jag här kortfattat har redovisat, väckte jag tillsammans med Ingvar Karlsson i Bengtsfors en motion, som behandlas av riksdagen i dag, där vi yrkar att riksdagen skall uttala att strukturutredningen, med hänvisning till de förslag som utredningen lade fram, inte bör läggas till grund för lagstiftning.

När jag läser det korta betänkandet från jordbruksutskottet undrar jag varför majoriteten inte vill att riksdagen skall göra ett uttalande om

inriktningen av en översyn av jordförvärvslagen. Det har här talats om att det kanske kommer en översyn. Men jag har hänvisat till vad jordbruksministern för en och en halv månad sedan i sitt interpellationssvar sade om en tänkt översyn. Jag noterade att Martin Segerstedt i dag sade ungefär detsamma, nämligen att det var mot bakgrund av dödsboudredningen och strukturutredningen som man skulle göra en översyn. Men det viktiga är inte att vi får en översyn, utan vilken inriktning som översynen skall ha. Det är den frågan vi har tagit upp i vår motion, och jag är glad att alla icke-socialistiska ledamöter i utskottet ställer sig bakom vårt krav på den punkten, även om de gjort det med skilda ordval.

Vpk har gått samman med socialdemokraterna i den här frågan. Med ledning av tidigare uttalanden från vpk:s sida hade jag trott att de här skulle ha ställt sig bakom våra krav.

Min fråga till majoritetens representant är: Varför vill utskottsmajoriteten inte föreslå att riksdagen skall göra ett uttalande om inriktningen av en översyn? Varför motsätter sig utskottsmajoriteten en utveckling mot att det i större utsträckning skall vara möjligt att bevilja tillstånd för förvärv av mindre jordbruk, varvid ytterligare synpunkter utöver strävanden att skapa bärkraftiga enheter kan vägas in i bedömningen? Jag avser då de synpunkter som jag och även andra talare har pekat på. Varför ställer sig inte utskottsmajoriteten bakom arbetet för att få regler som innebär att vi bättre tillgodoser människors önskemål att få bosätta sig på landsbygden och därmed tillmötesgår strävandena att behålla en levande landsbygd?

Anf. 27 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jag tillåter mig en liten fundering med anledning av Martin Olssons inlägg.

Jag har nu vid två ganska näraliggande debattillfällen här i riksdagen – kanske var det senast under höstsessionens allmänpolitiska debatt – hört Martin Olsson göra gällande att han under många år har slagits för en förändring av jordförvärvslagstiftningen. Det är självfallet bra, men min fundering är bara varför Martin Olsson inte förrän 1982 kom på att detta var gålet. Vi moderater skrev reservationer redan när beslutet fattades 1979.

Detta sagt som ett litet komplement till det myckna talet om en envis kamp för att få en bättre tingens ordning.

Anf. 28 MARTIN SEGERSTEDT (s) replik:

Herr talman! Om jag har förstått Martin Olssons inlägg rätt är han ute efter att ta bort rationaliseringsparagrafen. Han tycks mena att vi nu är i den situationen att rationaliseringsfrågorna inte behöver vägas in vid förvärvsprovningarna. På den punkten måste jag säga att jag envist kommer att hålla fast vid vad jag tidigare har sagt – det är speciellt angeläget att vi får detta utrett eftersom Martin Olsson och jag kommer från samma län, och vi borde därför ha ungefär samma referensramar.

Nu är läget sådant att åtminstone 30–40 % av marken är arrenderad från de icke bärkraftiga enheterna till de jordbruksföretag som byggts upp i vårt län. Hur skall vi då kunna göra bedömningen mellan å ena sidan en person som vill nyetablera sig som jordbrukare och å den andra en jordbrukare som

byggt upp sitt företag med den aktuella marken som underlag och som fortsättningsvis vill kunna driva detta företag? Det är den enkla fråga jag måste ställa, speciellt mot bakgrund av de förhållanden som råder i Martin Olssons och mitt hemlän.

Martin Olsson återoppar vidare strukturutredningen. Jag vill då rekommendera honom att läsa direktiven till den utredningen. Enligt dem gällde det framför allt, precis som jag sade tidigare, att komma till rätta med de problem som ägosplittringen medför och som innebär att flerägandet breder ut sig alltmer – även dödsboutredningen har ju för övrigt i uppgift att utreda dessa frågor. Det är framför allt dessa problem som måste lösas, och de måste angripas tämligen snabbt. Som också glesbygdsdelegationen har redogjort för är det framför allt i glesbygden som man har de mycket svåra problemen med ett utbrett samägande och utboägande, där ägarna bor på mycket långt håll från fastigheten – detta är naturligtvis i första hand ett skogsbruksproblem. Det är detta som är skälet till att vi föreslår att både strukturutredningen och dödsboutredningen skall ligga till grund för den översyn som skall göras.

Anf. 29 MARTIN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Till Arne Andersson i Ljung vill jag säga att jag nämnde antalet gånger jag motionerat i frågan mot bakgrund av att Martin Segerstedt sade att det brådskade. Då ville jag tala om att jag har försökt bidra till att riksdagen redan för fyra och ett halvt år sedan skulle ha tagit initiativ till en översyn av jordförvärvslagen.

Till Martin Segerstedt vill jag säga att vad vår motion innehåller är bl. a. förslag om ändringar i jordförvärvslagen. Jag kan citera ur motionen, där det står att "lagstiftningen måste ändras så att förutom nuvarande strävanden det även som viktiga målsättningar skall anges att slå vakt om intresset att ha tillräckligt befolkningsunderlag---. Därför måste lagstiftningen ändras så att det vid sidan av de s. k. bärkraftiga enheterna skall även för framtiden få finnas mindre jordbruk. --- En allsidig sammanvägning av olika synpunkter, strävanden och intressen måste självklart göras vid bedömning av varje tillståndsärendet."

Jag hoppas att Martin Segerstedt som ledamot av jordbruksutskottet har läst motionen. Det är ju onödigt att gå fram till kammarens talarstol och ifrågasätta vad det är vi har krävt.

Martin Segerstedt och jag kommer ju från samma län, och vad gäller erfarenheterna från det egna länet så kan jag nämna att jag här i min hand har ett klipp ur en lokaltidning från den 3 december i fjol. Arikeln är rubricerad "s-motion om jordbrukspolitik", och det står bl. a. följande: "I en motion till de socialdemokratiska partidistrikten i Medelpad och Ångermanland kräver partiets representanter i lantbruksnämnden att en översyn görs av partiets jordbrukspolitik. Ett starkt krav är att jordförvärvslagen ses över i avsikt att få den anpassad till regionalpolitiken."

För ett par minuter sedan stod Martin Segerstedt här och sade att jordförvärvslagen är anpassad efter jordbrukspolitiken. Men hans egna partivänner i lantbruksnämnden hemma i Västernorrlands län har alltså motionerat till sina partidistrikt om det angelägna i att se över partiets

jordbrukspolitik. Man säger att "det är svårt att hitta något samspel mellan regionalpolitik och de regler och riktlinjer, som är utarbetade för lantbruksnämnderna".

Martin Segerstedts partivänner delar av allt att döma de uppfattningar som jag och många med mig har. Jag tycker att det är beklagligt att inte även Martin Segerstedt delar de uppfattningar som nu även är hans partivänners.

Det är inte bara här i Sverige vi diskuterar dessa frågor. I Danmark håller man på att genomföra en ändring av sin förvärvslagstiftning i ungefär samma riktning. Man skall fortsätta att låta det vara mindre enheter och i samband med förvärvstillstånd ha mindre krav på utbildning o. d. för att få förvärva en mindre enhet. Jag tycker att det är hög tid att vi får en översyn, och jag beklagar att det inte tycks finnas en riksdagsmajoritet för att tala om vilken inriktning denna översyn skall ha.

Anf. 30 MARTIN SEGERSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag menar att Martin Olsson här slår in en öppen dörr. Jag hänvisar till betänkandet, s. 3, där de regionalpolitiska målen står angivna. Det finns ett ordentligt utrymme för just de regionalpolitiska synpunkter som Martin Olsson har fört fram. Jag ställer inte upp på att ta bort rationaliseringsmålet; vad som behövs är en avvägning mellan dessa olika mål. Vi har också tillstyrkt en översyn av tillämpningen, vilket jag redovisat här. Och jag kommer att redovisa hemma i mitt eget län att en översyn av tillämpningen kommer att ske.

Anf. 31 MARTIN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag läste nyss upp ett viktigt citat ur min motion, så att det inte på något sätt skall vara någon tvekan om att jag har sagt att man skall väga samman rationaliseringskravet och andra relevanta synpunkter. Det är detta som det är fråga om. Det är alldeles onödigt att ägna tid i debatten åt att misstänkliggöra avsikten.

Sedan citerade jag vad Martin Segerstedts partivänner kommit till för slutsatser. Det är ju tråkigt om de som sitter i lantbruksnämnden har missuppfattat gällande ordning. Jag tror emellertid att de tvärtom har fattat det hela rätt. De har ungefär samma uppfattning som den jag framfört.

Jag tycker att det är svagt av jordbruksutskottet att efter att ha haft ett år på sig att jobba med dessa frågor komma med ett betänkande, som egentligen inte säger någonting då det gäller majoritetens ställningstagande. Man vägrar helt att föreslå riksdagen att tycka någonting och ha någon synpunkt på inriktningen av en så väldigt viktig fråga som just strukturfrågan inom jordbruket. Detta avgör ju på mycket lång sikt vilken struktur vi skall ha på landsbygden och vilka möjligheter människor skall ha att bosätta sig där och kunna uppfylla sina förhoppningar om att få leva sitt liv på landsbygden. Jag har ingen förståelse för att riksdagen skall vara så passiv att den, utan utfästelser från regeringen om i vilken riktning utredningsarbetet skall bedrivas, avslår sådana här viktiga motioner.

Anf. 32 ANDERS ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag är övertygad om att alla som deltar i den här debatten är kunniga i ämnet. Min erfarenhet av tillämpningen av jordförvärvslagen baserar sig på en tids arbete som ledamot av lantbruksnämnden i mitt hemlän, Västmanlands län. Det rör sig inte om så kort tid. Jag har arbetat med frågorna sedan 1967. Kanske har jag detta som bakgrund när jag sagt att det är dags att börja fundera över om den här lagstiftningen över huvud taget behövs. Det kan finnas anledning att se över utvecklingen utan att tänka sig jordförvärvslagen i botten.

När man har lyssnat till alla tillägg i dagens debatt frågar man sig hur en lag som har ställt till så mycket ohägn kan försvaras. Alla här har ju beskrivit nackdelarna. Ändå anser man att lagen är absolut nödvändig. Det är tydligen så, att de flesta är frälsta av tanken att man skall lagstifta på alla tänkbara områden. Jag tror att det är dags att tänka sig att man skulle kunna vara utan en jordförvärvslag. Det skulle vara överraskande för somliga, om det fungerade riktigt bra ändå. Efter en tid skulle man kanske se att det inte fanns några större problem. Vad har jordförvärvslagen medfört? Jo, den har skapat en mängd problem.

Herr talman! Jordförvärvslagen har vid olika tillfällen förändrats och skärpts. Därigenom har den undan för undan inskränkt människors frihet. Många talare har också här i dag tagit upp problemet att över huvud taget få förvärva en jordbruksfastighet. När man har lyssnat till debatten har man också frågat sig vad en jordförvärvslag i ny tappning skulle kunna åstadkomma och vilket syfte den skulle ha. Jag måste hålla med Martin Olsson när han säger att det inte finns någon som i klartext har förklarat vad man vill åstadkomma. Jag kan tänka mig anledningen härtill. Troligen vet ingen vad som kan rättas till med en ny lag, vilka problem som skulle försvinna.

Jag vill hänvisa till jordbruksministerns svar på en interpellation som framställdes i höstas. Svaret lämnades den 19 november. Det lovar inte gott för de människor som tänkt sig att det skulle kunna bli en förändring av situationen, så att de kan bo kvar på landsbygden. Om man nu bestämmer sig för att ha kvar lagen, kan ändringar inte medföra några revolutionerande lättnader. Jordbruksministern hänvisade nämligen till den strukturutredning och den dödsbouthredning som finns i botten. Det här skulle i fortsättningen bli styrande för utformningen av jordförvärvslagen. Detta var vad jordbruksministern uttalade, och från utskottets sida har man inte heller sagt någonting annat. Så där kan man inte förvänta sig att det kommer att bli några lättnader.

Jordförvärvslagen har dessutom under de två år som har gått haft en mycket liten inverkan på den strukturförändring som vi har sett ute i landet. Den tekniska utvecklingen, med ökad maskin användning som följd, liksom 1950- och 1960-talets industriella utveckling då industrin ropade efter arbetskraft är faktorer som mer än en lagstiftning har omdanat den svenska jord- och skogsbruksstrukturen. Min erfarenhet från mitt eget län är den att jag inte är övertygad om att det skulle ha sett ett dugg annorlunda ut, däremot hade det varit betydligt mindre bekymmer och besvär att åstadkomma denna förändring, om vi inte hade haft jordförvärvslagen. Det hade gått smidigare och bättre utan densamma, samtidigt som vi kanske hade undvikit

en mängd problem som jordbruket har fått på halsen just på grund av lagens styrande inverkan.

En friare handel med fastigheter, anser vi motionärer, hade kanske i vissa trakter medverkat till att fler mindre jord- och skogsbruksfastigheter blivit bestående. Det hade inte varit någon olycka om så hade skett. Det har ju många talare här i dag framhållit.

Vad har lagen mera gjort? Jo, den har cementerat en struktur bland jordbruksfastigheter. Många ägare – dödsbon, samägande eller enskilda människor – har ansett det vara livsfarligt att över huvud taget avhända sig en fastighet just på grund av att de kanske aldrig mer skulle kunna få förvärva en fastighet. Då har man skapat och cementerat en på många områden omöjlig struktur. Vi har fått en styrning på produktionssidan med hjälp av jordförvärvslagen. Genom jordförvärvslagens krav på prövning av att bärkraftiga enheter byggs upp har enda möjligheten att få ekonomin att gå ihop på ett antal år varit att öka animalieproduktionen eller djurhållningen. Detta har också skapat problem. Det kan alla i dag som sysslar med dessa frågor intyga. Lagen har klart motverkat ett normalt utbud av fastigheter. Vi har fått en konstlad prissättning genom att vi får en marknad som över huvud taget inte fungerar.

Det finns mängder av olika saker som den här lagstiftningen har haft i sitt släptåg. När man läser i betänkandet om behandlingen av motioner blir man något förvånad och undrar om det endera är fråga om blind tro på en lagstiftning som allena saliggörande, eller om det är så att man inte vet hur det i praktiken fungerar ute i de olika länen och lantbruksnämnderna. På s. 3 i utskottsbetänkandet beskrivs de regionalpolitiska hänsynstaganden som skulle vara möjliga. Så här skriver man: "Vidare är det möjligt att vägra förvärvstillstånd om egendomen behövs som tillskott till ett begränsat utvecklingsbart eller ej utvecklingsbart företag." Men så är ju alltid förhållandena! Detta blir styrande i alla de ärenden som gäller förvärvstillstånd. Så är nästan alltid fallet. Vad innebär det? Jo, det gör det helt enkelt omöjligt för fler att etablera sig.

Det har i dag pekats på en del områden i lagstiftningen som bör förändras. Jag har noterat att det faktiskt inte är mycket kvar som lagstiftningen skulle styra och inte många fastigheter den skulle komma att gälla. Man vill ta bort släktskapsundantagen, och prisprövningen vill man förändra. Bruknings- och bosättningsplikten vill man förändra. Små fastigheter skall kunna gå utanför prövningen. Stora fastigheter skall kunna gå utanför prövningen. Deltids- och kombinationsjordbruk skall kunna vara utanför prövningen. Vad är det över huvud taget kvar, herr talman, som den här lagstiftningen behöver finnas för?

Att styra en verksamhet så pass som man gör är ett stort bekymmer för en normal utveckling för hela näringen.

Herr talman! Det finns ytterligare saker som man skulle vilja påpeka. Många av de brister som jordförvärvslagen har, har ju tagits upp här. Jag skall inte förlänga debatten så mycket mer. Jag hade hotat med 15 minuters inlägg, men det kan jag kanske korta av betydligt. Jag skulle vilja sluta, herr talman, med att påpeka det kuriösa i detta betänkande högst upp på s. 5 när det gäller vår motion 1984/85:1999 om avskaffande av jordförvärvslagen.

Man säger så här:

”Yrkandet – – – bör i enlighet med det nyss anförda inte vinna riksdagens bifall.” Så fortsätter man: ”Det bör påpekas att ett riksdagsbeslut om upphävande av viss lagstiftning – även om politisk enighet skulle föreligga – måste föregås av ingående överväganden om beslutets praktiska och formella verkningar, om följändringar i annan lagstiftning m. m. Motionen avstyrks.” Punkt och slut.

Jag vet inte om man har tänkt sig någon konstitutionell förändring i riksdagens möjligheter att ändra en lagstiftning, men nog verkar det så på den här skrivningen. Det innebär ju, om man tar detta ad notam, att om också riksdagen enhälligt beslutar att följa förslagen i reservationerna skulle detta enligt den skrivningen över huvud taget icke vara möjligt, eftersom man säger att allting måste föregås av ingående överväganden om beslutets praktiska och formella verkningar. Alltså skulle det enligt denna skrivning vara tekniskt omöjligt att genomföra de förslag som ställts. Det skulle vara intressant och jag skulle vara mycket tacksam för om någon i utskottet som står bakom skrivningen ville tala om ifall man tänker sig att riksdagen inte längre skall ha möjlighet att upphäva en lag.

Anf. 33 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jag har inte någon anledning att begära replik på min partivän Anders Andersson. Men beträffande kritiken mot ett angivet stycke på s. 5 vill jag säga att detta enbart riktar sig till det förhållandet att ett omedelbart upphävande av lagstiftning naturligtvis skulle kunna få följdverkningar i annan lagstiftning. Det finns därför skäl att skriva som man gör här att man vill se över detta.

När jag ändå har ordet vill jag säga att jag kanske inte helt delar Anders Anderssons väldigt pessimistiska syn på förutsättningarna för en översyn. Det är väl mycket vanligt att andra detaljutredningar, såsom dödsboudredningen och strukturutredningen, fogas till det material som en ny utredning kan komma att syssla med utan att det för den skull är sagt att materialet behöver följas till punkt och pricka. Det trodde jag var så elementärt att det egentligen inte skulle behöva påpekas här i kammaren. Nu har jag emellertid gjort det.

Anf. 34 ANDERS ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vet inte om övriga ledamöter i utskottet har någon annan uppfattning än Arne Andersson i Ljung när det gäller den här passusen huruvida man kan förändra en lagstiftning i riksdagen. Tydligt har icke utskottets ordförande över huvud taget någon synpunkt på att detta skulle vara en avvikelse från gällande regler. Man är tydligen helt övertygad om att riksdagen icke skall kunna ändra en lagstiftning.

Anf. 35 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Låt mig säga med anledning av det som sagts här att det inte räcker med en översyn, som det heter, av jordförvärvslagen. Det behövs radikala förändringar. Det här är ju en fråga som under senare år blivit alltmer uppmärksammas av allmänheten. Det är inte längre en teknokratisk

fråga om regelsystem, utan det har gått upp för svenska folket i allmänhet att det här handlar om det svenska landskapet, om människors möjlighet att leva och överleva på landsbygden, om miljö i dess vidaste bemärkelse.

När jag hör Martin Segerstedt undrar jag om han har funderat över detta. Har Martin Segerstedt någon gång fjärrmat sig ifrån inläsningen av jordförvärvslagens olika paragrafer och tittat ut över det svenska landskapet och sett vad som håller på att ske? Jag är övertygad om att en ledamot av Sveriges riksdag ser klart, men det tycks ändå ha funnits något av en blockering i socialdemokratins sätt att nalkas och ta ställning till det här ämnesområdet.

Det heter strukturutveckling, storleksrationalisering osv., och det är krångligt. Man kan översätta det hela till en landskapsförändring, en procedur som sker i hägnet och under tvånget av en lagstiftning som innebär att det blir allt färre jordbruksenheter. Allt fler mangårdsbyggnader blir stående svarta, tomma och ofta förfallna, och människorna på landsbygden blir färre.

Är det då inte dags att göra någonting åt allt detta? Jo, det tycker svenska folket. Och det har blivit så att massmedia, t. ex. riksradiön, gång efter annan tar upp dessa frågor i alltmer intressanta program som speglar uppfattningen hos människorna och inte hos lagstiftarna, inte hos dem som tillämpar lagstiftningen i första hand i lantbruksnämnderna utan hos de människor som ute i det levande livet har upptäckt att utvecklingen inte kan fortsätta på detta sätt. Det kommer inte att finnas den s. k. infrastruktur som krävs för att kunna leva, bo och verka på den svenska landsbygden.

Jag nämnde också miljön – miljön i dess vidaste bemärkelse. Vi ser hur landskapet förändras. Under det senaste året har jordbruksutskottet här i riksdagen förhållat behandlingen och lagt dessa motioner åt sidan, för att komma med dem ett år senare. Det är nämligen ett år sedan andre vice talmannen Karl Erik Eriksson, Gullan Lindblad, Ove Eriksson och jag lämnade den motion som jag närmast talar för och som rör i första hand de värmländska problemen.

Under den tiden har det blivit ännu svårare att se det som vi i Värmland kallar de glittrande vattens land: vattendragen, sjöarna, det öppna landskapet. Det slyas igen. Det växer sälg, al och asp på de områden där det förut fanns brukad jord.

Vi vet vad detta beror på. Det beror på att vi har en storleksrationalisering som drivs fram av en lagstiftning som tillämpas av lantbruksnämndernas tjänstemän på ett sätt som gjort att människorna på de små jordbruksenheter, småbrukarna, de bönder som haft tid och lust att ägna sig åt landskapsvård i sitt strävsamma arbete, de har i allt större utsträckning försvunnit. Och detta, herr talman, kommer att fortsätta så länge som vi inte radikalt ändrar jordförvärvslagen.

Jag delar inte Anders Anderssons uppfattning att jordförvärvslagen skall bort helt. Vi har i moderata samlingspartiet efter lång debatt tagit ställning till jordförvärvslagen. Vi har konstaterat – det finns ett stämmobeslut på det – att vi behöver en lagstiftning som garanterar att den svenska jorden brukas av självägande bönder. Vi moderater slår vakt om bondejordbruket och ett jordbruk som, helst kombinerat med skogsbruk, kan ge försörjning åt den enskilde men samtidigt också ge möjlighet till deltidjordbruk, där männi-

skorna skall ha friheten att själva kunna avgöra om de vill förvärva jordbruket och arbeta med det samt skaffa sig extrainkomster eller kanske t. o. m. den mest bärande inkomsten genom förvärvsarbete.

Kalla dessa människor månskensbönder, deltidbönder eller vad som helst – men möjligheten skall finnas för dem. Och för att kunna behålla jordbruket i böndernas ägo behövs det en lagstiftning. Vi vill förhindra att t. ex. domänverket, bolag och utländska förvärvare tar hand om merparten av den svenska jorden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga de reservationer som moderaterna står bakom.

Anf. 36 MARTIN SEGERSTEDT (s) replik:

Herr talman! Göthe Knutson har bett mig att titta ut över det svenska landskapet. Jag har haft tillfälle att göra det bl. a. som ledamot av strukturutredningen. Vad vi fann där var inte att man i hägnet eller under tvånget av lagstiftningen har storleksrationaliserat. I mycket stor utsträckning har det skett helt spontant och genom uppbyggnad av företag på sidoarrenden, när det gäller den del som vi hade direktiv att arbeta med. Där kunde vi se att lagstiftningen inte hade haft någon påverkan. Det Göthe Knutson här framförde var alltså inte riktigt.

Han säger att det växer igen på grund av att man har storleksrationaliserat. Jag frågar: Var finns då ägarna? Tag reda på hur det ser ut med ägarförhållandena beträffande de områden som mest drabbas av förbuskning. I varje fall i Värmland och norrut, i skogslänen, är ägarna ofta inte alls bosatta i området, utan det är fråga om ett utboäggande. Det är bl. a. sådana problem som vi måste komma till rätta med, och det måste framför allt ske genom att vi kommer till rätta med det utbredda andelsägandet. Det var också detta som strukturutredningen tog upp.

Anf. 37 GÖTHE KNUTSON (m) replik:

Herr talman! Jag hade inte väntat mig medhåll från socialdemokraternas företrädare. Det gäller uppenbarligen att försvara den här lagstiftningen. Man vill ju inte göra ett uttalande från riksdagen om nödvändigheten av en parlamentarisk utredning som med angiven inriktning kan förändra jordförvärvslagstiftningen radikalt. Nej, Martin Segerstedt påstår – med hänvisning till det som jordbruksminister Svante Lundkvist kom att uttala i en interpellationsdebatt i höstas – att det är dödsboudredningen och strukturutredningen som skall ligga till grund för översynen.

Först och främst vet vi att strukturutredningen blev fullständigt tillintetgjord av den svenska landsbygdsbefolkningen när den presenterades en gång. Det var en förkrossande opinion mot utredningen. Kom inte tillbaka med den! Och säg inte att utboäggande är den stora syndaren beträffande den igenväxning som förekommer i Sverige!

Jag skall syssla med enkannerligen de två län som jag har bättre inblick i än andra. Det ena länet är Värmland, och det andra är Bohuslän. I båda dessa län sker det en landskapsförfulning, en miljöförstöring som är förödande på sikt. Det kommer att bli oerhört svårt att röja upp efter den. Detta beror på att de jordbruk som har tillkommit efter storleksrationaliseringen är så stora

och kräver så mycket arbete att brukarna inte hinner åstadkomma den landskapsvård som den svenske bonden – för övrigt gratis – genom århundraden har svarat för gentemot svenska folket. De hinner inte med detta, därför att jordbrukarens arbetsdag är så lång och så krävande. Visst finns det mycket ägande i sterbhusform osv., som det inte är så lätt att ändra på. I Värmland slår man t. ex. vakt om rätten att jaga älg, och det är mycket bra att ha kanske en åttondel i ett dödsbo.

Martin Segerstedt får självfallet gärna ge sig på detta, men jag lovar att det blir en opinion som kan kosta röster – det var väl därför som ni tog det lugnt och lade undan strukturutredningen denna gång.

Jag vill fråga Martin Segerstedt och andra socialdemokrater: Hur tänker ni bemästra den enorma förstöringen av det svenska landskapet, där det öppna odlingslandskapet försvinner? Hur tänker ni tackla detta? Skall ni vänta ännu några år på att komma i gång med den radikala översyn och förändring av jordförvärvslagen som nu krävs?

Anf. 38 MARTIN SEGERSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara påpeka att direktiven till strukturutredningen skrevs av en centerpartistisk jordbruksminister i en borgerlig trepartiregering. Vi har följt de direktiven, som jag tidigare läste upp och som jag rekommenderar till genomläsning.

Anf. 39 GÖTHE KNUTSON (m) replik:

Herr talman! Det senaste som Martin Segerstedt använder som enda argument och tydligen enda svar på mina angelägna frågor kan jag i korthet replikera med följande: Vi moderater kunde genom vår företrädare i strukturutredningen redan från början reservera oss mot allt det som var fullkomligt galet i förslaget i betänkandet. Vi har alltså icke på något sätt ställt oss bakom de orimligheter som där föreslås.

Anf. 40 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Martin Olsson efterlyste ett besked från vpk i anledning av förut gjorda uttalanden i de frågor vi nu debatterar. Jag skall därför avge något av en röstförklaring när det gäller varför jag i utskottet har tagit ställning på det sätt som framgår av betänkandet.

Först skulle jag vilja säga att jag efter bästa förmåga brukar försöka bedöma olika frågor så sakligt som möjligt. Om det är ett vettigt förslag brukar jag i första hand inte se efter från vilket håll förslaget kommer utan se till innehållet. Jag har tidigare uttalat att jag sympatiserar en hel del med de tankegångar som t. ex. Martin Olsson har framfört i sin motion.

Självfallet gör jag inget undantag från mina principer i denna fråga, men vad skulle jag ha gjort? Det är ju ett faktum att de tre borgerliga partierna inte är eniga på en enda punkt. De finns sju reservationer till betänkandet, men ni har inte kunnat samsas i någon av dem. Efter att ha lyssnat på debatten frågar jag mig om ni ens är överens inom partierna då det gäller dessa frågeställningar.

Den slutsats som jag har dragit är att den enda möjligheten att kunna få till stånd förändringar på detta område torde vara att det görs en översyn och att

det kommer ett förslag på riksdagens bord som vi sedan från olika håll kan framföra våra synpunkter på, den vanliga vägen genom motioner. Vi kan då i en utskottsberedning försöka skapa majoritet för vissa förändringar på området.

När jag har sällat mig till utskottsmajoriteten har jag också anslutit mig till skrivningen i betänkandet, att "erfarenheterna av lagens tillämpning har visat att det finns problem som behöver bli föremål för närmare överväganden". Vi har inte sagt att strukturutredningen och dödsboudredningen skall ligga som grund för denna översyn, som någon påstod i debatten. Vi har sagt att det finns ett behov av en samordning.

Vi har också sagt att vi vill erinra om glesbygdsdelegationens rapport, där synpunkter anförs på glesbygdens resurser och möjligheter. Ni som nu har deltagit i debatten kan gärna läsa denna rapport, och jag tror att många av er då skall se att en hel del önskemål och synpunkter som ni själva har fört fram är tillgodosedda just där. Vidare har vi sagt att det förutsätts att de regionalpolitiska frågorna, t. ex. frågan om en levande landsbygd, och delegationens rapport kommer att ägnas uppmärksamhet i samband med den aviserade översynen.

Detta är helt kort anledningen till att jag ingår i utskottsmajoriteten, och jag vill därför föreslå bifall till utskottets hemställan.

Anf. 41 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! John Andersson har nu i ett kort inlägg försökt förklara varför vpk föreslår avslag på motioner om översyn av jordförvärvslagen. Jag vill erinra om att vi nu bl. a. har att ta ställning till en motion, med mig som första namn, där det yrkas att riksdagen hos regeringen skall begära förslag till erforderliga kompletteringar av riktlinjerna för jordbrukspolitiken och ändringar i jordförvärvslagen för att förstärka förutsättningarna för och rätten till förvärv och innehav av deltids- och kombinationsjordbruk i syfte att verka för en levande landsbygd samt att tillgodose människors önskemål att få etablera sig på landsbygden. I motionen sägs vidare att det självfallet skall göras allsidiga avvägningar mellan rationaliseringskrav och krav på tillräcklig bosättning på landsbygden.

Tidigare har det från vpk:s sida gjorts positiva uttalanden i denna riktning. Jag var under valrörelsen på en debatt som var anordnad av Småbrukare i väst och hölls i Dalsland. Viola Claesson företrädde där vpk, och jag uppfattade hennes inlägg så att hon klart förespråkade krav på den översyn och ändring av jordförvärvslagen som Småbrukare i väst önskade. Detta överensstämde någorlunda med kraven i den motion som jag har väckt och som behandlas först i dag. Jag har vidare i pressen sett uttalanden av John Andersson som går i ungefär samma riktning.

Vi har nu en minoritetsregering, och det är därför viktigt att riksdagen, när det finns väl underbyggda motionskrav, talar om hur man vill att utredningsarbetet skall vara inriktat.

Vpk ställer alltså i utskottet upp tillsammans med socialdemokraterna och säger att man inte vill "föregripa nämnda prövning genom att nu föreslå åtgärder i den riktning motionärerna åsyftar." Inom vpk ställer ni också upp bakom jordbruksministerns uttalande om att man skall utreda jordförvärvs-

lagen mot bakgrund av strukturutredningens och dödsboutredningens betänkanden. Som jag tidigare har sagt i debatten går ju strukturutredningens förslag i helt annan riktning, eftersom den innehåller en rad olika förslag i syfte att påskynda sammanläggningen av jordbruk.

Herr talman! Det har utanför det här huset under flera års tid gjorts väldigt många positiva uttalanden om att en översyn av jordförvärvslagen måste till. Människor har gått runt i bygderna och samlat namn till upprop om att riksdagen skall stödja motionskraven om en översyn. Människor slåss för sin bygd. Man vill att unga familjer skall få fortsätta att driva även mindre jordbruk för att ge bygden liv. Kortare arbetstid och teknisk utveckling gör det möjligt att kombinera jordbruk med annat förvärsarbete.

Som jag tidigare har sagt är majoriteten av dagens jordbrukare i praktiken deltidjordbrukare. Skall den nuvarande jordförvärvslagens rationaliseringskrav tillämpas några årtionden framåt, har vi inte vidare många jordbrukare kvar. Vi får en ganska öde och folktom landsbygd. Det är en sådan utveckling som vi motionärer vill stoppa. Det är därför vi vill att riksdagen skall uttala enligt vilka riktlinjer jordförvärvslagen bör ses över. Jag beklagar att inte alla partier har ställt upp för detta utan att enbart de tre icke-socialistiska partierna stöder dessa berättigade motionskrav.

Anf. 42 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill först och främst klart slå fast att varken jag eller partiet har ändrat uppfattning i den här frågan. Vi har inte intagit någon annan ställning än den som har redovisats i uttalanden som gjorts i olika sammanhang.

Det är också lika klart att varken Martin Olssons eller mitt parti ensamma kan skapa en majoritet här i riksdagen, allra minst efter det senaste valet. Det förutsätter att vi stöds av andra, och den förstärkningen har vi ju inte erhållit. Som jag sade i mitt anförande är ni ju på den borgerliga sidan totalt oense. Ni har inte kunnat enas om en enda reservation. Debatten har visat att ni i en del fall tydligen är oense inom partierna.

Nu skall vi ju få den här översynen. Inom vpk har vi inte anslutit oss till några tankegångar om att dödsboutredningen och strukturutredningen skall ligga till grund för en översyn, utan vi anser att alla de här frågorna skall beaktas och övervägas i en översyn. Vi får ju tillfälle att återkomma i den här frågan. Jag hoppas att Martin Olsson då använder en del av sin tid till att försöka övertyga sina borgerliga medbröder och medsystrar om att ställa upp för hans idéer, som jag i långa stycken tycker är förnuftiga.

Anf. 43 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag är glad över att John Andersson tycker att mina åsikter i långa stycken är förnuftiga. Men jag beklagar att vpk i det utskottsbetänkandet som vi har att behandla inte på något sätt har gett uttryck åt någon uppfattning i den här frågan. Man ställer snällt upp tillsammans med socialdemokraterna på yrkandet om att avslå motionskravet. Man skriver inte ens så mycket som att man förutsätter att synpunkterna i motionen skall komma att beaktas i utredningen. Detta är väl någonting nytt, att vpk har en uppfattning utanför huset, men när man kommer hit har man en annan.

Detta skyller man på åsiktsskillnaderna mellan de tre icke-socialistiska partierna. Det är väl någonting helt nytt. Jag trodde att vpk, liksom övriga partier, intog en ståndpunkt som stämmer med ideologier, värderingar och vad man har sagt och lovat utanför huset. Därför beklagar jag att vpk har ställt sig passiv i den här situationen.

Vad gäller utredningen är det mycket viktigt vilka direktiv den får. Vi har exempelvis hört att Martin Segerstedts enda försvar för strukturutredningen var att tala om vilka direktiv den hade. Det är därför det är så viktigt att riksdagen har synpunkter på inriktningen av utredningen, så att vi inte bara ställs inför ett fullbordat faktum, när utredningen efter kanske flera års arbete lägger fram förslag. Det är därför ställningstagandet här i dag är så viktigt.

Anf. 44 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Det synes vara svårt att på ett nöjaktigt sätt förklara detta för Martin Olsson.

Vi kommer nu att medverka till ett beslut som leder till att vi får en översyn av alla de frågor som finns på det här området. Om jag skulle ha varit överens med Martin Olsson och anslutit mig till centerns reservation, vad skulle då ha hänt? I varje fall hade vi inte fått en majoritet för det förslag som finns i centerreservationen. Vi hade inte lyckats få folkpartiet och moderaterna med. De har andra uppfattningar. Därför kan jag inte förstå påståendet att jag eller vpk skulle ha ändrat uppfattning. Jag hoppas att vi kan använda den tid som står till förfogande till nästa gång vi skall behandla de här frågorna till att bereda marken så att alla partier kan medverka till att vi får en förnuftig lösning på de problem som finns på det här området och som även erkänns av utskottsmajoriteten. Det tycks Martin Olsson helt förbise.

Anf. 45 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Det är förvånande att vpk påstår att deras ställningstagande grundas på hur de tre icke-socialistiska partierna har ställt sig i utskottet. Jag menar att om inte vpk vill ansluta sig till någon av de reservationer som finns, har de alltid egen reservationsrätt. Den brukar vpk annars utnyttja väldigt flitigt. På det viset känner jag inte igen vpk ens i den formella handläggningen av ärendet. Inte heller känner jag igen vpk när vpk ställer upp och bildar majoritet för att helt blankt, som det står under mom. 2 i utskottsbetänkandet, avslå bl. a. motion 758, vilken framför de krav som vi har diskuterat under den senare delen av debatten. Jag beklagar den inställningen, men det är väl inget att göra åt den här gången. Vi får återkomma.

Anf. 46 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Det är ofta så då man försöker få gehör för vissa önskemål och frågor i ett utskottsarbete att man antingen kan ha stor framgång och få majoritet för ett förslag eller också tvingas ta ett kortare steg, men innebärande ett steg på vägen. Om vi hade lyckats få till stånd en majoritetsskrivning kring ett färdigt förslag till lösning av frågorna om jordförvärvslagen, hade jag självfallet ställt upp bakom det. Nu fick jag konstatera att vad som var möjligt för stunden var att få en översyn av

frågorna. Att det inte nu var möjligt att lägga fram ett konkret förslag till riksdagen är till stor del beroende på att det fanns tre partier i utskottet som var totalt oeniga. Det är den främsta orsaken, så Martin Olsson sitter ju i glashus och kastar sten så att skärvarna yr.

Överläggningen var härmed avslutad.

Finansutskottets betänkande 8

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 73 för reservationen av Rune Rydén m. fl.

Jordbruksutskottets betänkande 12

Mom. 2 (regionalpolitiska prövningsgrunder m. m.)

Först biträdades reservation 1 av Lars Ernestam m. fl. med 119 röster mot 40 för reservation 2 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander. 167 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 165 röster mot 127 för reservation 1 av Lars Ernestam m. fl. 32 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (priskontroll)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Lars Ernestam m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (bosättningsplikt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Lars Ernestam m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (släktskapsförvärv)

Utskottets hemställan bifölls med 247 röster mot 75 för reservation 5 av Sven Eric Lorentzon m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (vissa mark- och strukturfrågor)

Först biträdades reservation 7 av Karl Erik Olsson m. fl. – som ställdes mot reservation 6 av Sven Eric Lorentzon m. fl. – genom uppresning.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 165 röster mot 86 för reservation 7 av Karl Erik Olsson m. fl. 73 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

3 § Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1985/86:9 Tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1985/86 (prop. 1985/86:25 delvis)

Skatteutskottets betänkande

1985/86:19 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Jamaica (prop. 1985/86:69)

Lagutskottets betänkande
1985/86:14 Ändring i lagen (1984:650) om införande av lagen (1984:649) om
företagshypotek (prop. 1985/86:77)

Prot. 1985/86:59
15 januari 1986

Meddelande om fråga

Kammaren biföll lagutskottets hemställan om att ärendet skulle avgöras
efter endast en bordläggning.

Vad utskottet i övrigt hemställt bifölls.

4 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Härmed ber jag om entledigande från uppdraget som ledamot i riksdagens
kulturutskott.

Stockholm den 15 januari 1986

Torgny Larsson

Denna framställning bifölls av kammaren.

5 § Anmäldes och bordlades

Redogörelse

1985/86:14 Riksdagens lönedelegations verksamhet under år 1985

6 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 15 januari

1985/86:322 av *Björn Molin* (fp) till socialministern om verksamheten vid
City-akuterna i Stockholm och Göteborg:

Att City-akuterna i Stockholm och Göteborg måste stängas för nybesök
under december förra året synes inte vara förenligt med principen om god
sjukvård för alla.

Med anledning härav vill jag fråga socialministern om hon har för avsikt att
vidta någon åtgärd som leder till att sjukvårdshuvudmännen iakttar denna
princip.

7 § Kammaren åtskildes kl. 12.41.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

103

/Gunborg Apelgren